

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่รัฐจัดให้เปล่าสำหรับทุกคนในชาติหรือเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่คนในชาติควรจะต้องได้รับการศึกษาถึงระดับนี้ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ เนื่องจากการพัฒนาทั้งสามประการดังกล่าวเกี่ยวข้องกับ การศึกษาเป็นสำคัญ จึงถือ เป็นความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาชั้น จะเห็น ได้จากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ที่กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของการศึกษาในระดับ ประถมศึกษาไว้ว่า " การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษานำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ขั้นพื้นฐานให้คงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้ ประกอบอาชีพตามควรแก่วัย และความสามารถได้ และสามารถดำรงตน เป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข

การศึกษาในระดับประถมศึกษาจึงมีความสำคัญมากสำหรับทุกคน อนาคตของชาติขึ้นอยู่กับ การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สร้างคนให้มีความรู้ มีทักษะ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่าง เป็นสุข ตามที่ ฮันเนเจ ฮิคส์ ^๒ (Hanne J. Hicks) กล่าวว่าการศึกษาที่มีความสำคัญมาก เป็น การศึกษาที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของแต่ละคนทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะอุปนิสัย และ ทักษะคิดที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างสบาย

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๒๑), หน้า ๑.

^๒ Hanne J. Hicks, Administrative Leadership in Elementary School (New York : The Romald Press Co., 1951), p. 41.

เมื่อการจัดการประถมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาภาคบังคับ อันเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จำเป็นสำหรับประชาชนทุกคน จึงเป็นงานที่ต้องใช้กำลังคนและงบประมาณจำนวนมาก จะอาศัยแต่กำลังงบประมาณเพียงอย่างเดียวนั้นไม่อาจจะทำให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วได้ รัฐบาลจึงได้แบ่งให้หน่วยงานต่าง ๆ รับผิดชอบ

หน่วยงานที่จัดประถมศึกษา

หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดประถมศึกษา สามารถแยกออกได้ ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
๒. โรงเรียนประถมศึกษาซึ่งอยู่ในความควบคุมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

เอกชน กระทรวงศึกษาธิการ

๓. โรงเรียนขององค์การส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่ ๓ ประเภท คือโรงเรียนเทศบาล โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

๔. โรงเรียนสังกัดอื่น ๆ ได้แก่ ประถมสาธิตของมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยต่าง ๆ โรงเรียนสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นต้น

ในบรรดาหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าว แล้ว สำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ของประเทศ *

นอกจากนี้แล้วกรุงเทพมหานครนับว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญอีกหน่วยหนึ่ง เนื่องจากต้องรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นจำนวนมาก ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ กรุงเทพมหานครมีจำนวนนักเรียนที่จะต้องรับผิดชอบถึง ๒๒๓,๔๘๖ คน มากเป็นอันดับสอง รองจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งรับผิดชอบเป็นจำนวน ๒๗๔,๑๘๘ คน ในขณะที่โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษากรุงเทพมหานคร และโรงเรียนสาธิต

* ปรีชา นิพนธ์พิทยา, การประถมศึกษากับการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑,

(กรุงเทพมหานคร : ซีรพงษ์การพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๗๐ - ๗๑.

มีจำนวนนักเรียนในความรับผิดชอบเพียง ๓๗,๔๔๔ คน และ ๔,๑๔๔ คน ตามลำดับ^๑

ความเป็นมาเกี่ยวกับกรุงเทพมหานคร

ฐานะใหม่ของกรุงเทพมหานคร (กทม.)

หลังจากที่จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีได้รวม เขตพื้นที่การปกครอง เข้าเป็นจังหวัดเดียวกัน โดยใช้ชื่อใหม่ว่านครหลวงกรุงเทพธนบุรีแล้วนั้น ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๑๔ ได้มีคำสั่งของคณะปฏิวัติให้เปลี่ยนจากนครหลวงกรุงเทพธนบุรี มาเป็นกรุงเทพมหานคร โดยจัดให้มีการปกครองท้องถิ่นพิเศษในฐานะที่เป็นที่ตั้งของเมืองหลวง ในการนี้ได้มีคำสั่งให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้ สิทธิ งบประมาณ ของนครหลวงกรุงเทพธนบุรี องค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรี เทศบาลนครหลวง และสุขาภิบาลต่าง ๆ ในเขตนครหลวงกรุงเทพธนบุรีมาเป็นของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตรวม ๒๔ เขต และมีสำนักงานบริหารกลาง ๑๔ สำนักงานจัดการระเบียบบริหารราชการปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๔๑๔ กล่าวคือ กรุงเทพมหานครเป็นทบวงการเมือง มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นนครหลวง มีองค์การของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกับสภากรุงเทพมหานคร การจัดการระเบียบราชการมีดังนี้

๑. สำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
๒. สำนักงานเลขานุการสภากรุงเทพมหานคร
๓. สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร
๔. สำนักหรือส่วนราชการอย่างอื่น ซึ่งเทียบเท่าสำนัก

^๑ ชูชาติ บุญชู และคณะ, การศึกษาภาคบังคับ : จุดเริ่มที่ควรคำนึง (ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔), หน้า ๗๔.(อัครสำเนา)

คณะผู้บริหารราชการกรุงเทพมหานคร มีห้าคน คือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อีกสี่คน บุคคลเหล่านี้ได้มาจากการเลือกตั้งผู้ว่าราชการมีอำนาจ และหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย และการบริหารราชการกรุงเทพมหานครให้เป็นไปตาม กฎหมาย แต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการต่าง ๆ บริหารราชการตามที่นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีมอบหมาย หัวหน้าข้าราชการประจำ คือ ปลัดกรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย กำหนด และตามคำสั่งของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และรับผิดชอบดูแลราชการประจำของกรุงเทพ มหานคร ให้เป็นไปตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้าง กรุงเทพมหานคร รองจากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

การบริหารงานบุคคลของกรุงเทพมหานคร

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร ๒๔๑๖ ซึ่งให้ไว้ ณ วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๔๑๖ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เป็นผู้ควบคุมการบริหารงานบุคคลของกรุงเทพมหานคร โดยเรียกคณะกรรมการว่า "คณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร" (ก.ก.) คณะกรรมการนี้ มีอำนาจสูงสุดในระบอบหน่วยงานบริหารบุคคลของกรุงเทพมหานคร เป็นผู้วางหลักและควบคุมการ ดำเนินการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน
๒. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยคนหนึ่ง เป็นรองประธานตามที่รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยกำหนด
๓. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นกรรมการ
๔. ผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกินห้าคน ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งเป็นกรรมการ
๕. ปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการและเลขานุการ

อำนาจหน้าที่ของ ก.ก. มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน กำหนดไว้สำหรับ ก.พ., อ.ก.พ.อ.กระทรวง และ อ.ก.พ.กรม และมีอำนาจออกกฎ ก.ก. ในกรณีที่ถูกกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนกำหนดให้ออกกฎ ก.พ.

นอกจากนี้ ก.ก. ยังได้แต่งตั้งองค์การบริหารงานบุคคลในระดับอนุกรรมการข้าราชการ กรุงเทพมหานคร (อ.ก.ก.) เพื่อทำการแทนในเรื่องต่าง ๆ มีสองคณะคือ

๑. อ.ก.ก. เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบการและวินัย มีอำนาจหน้าที่ทำการแทน ก.ก. เกี่ยวกับการร่างกฎหมาย ร่างพระราชกฤษฎีกา ร่างกฎ ก.ก. ร่างข้อบังคับ ร่างระเบียบ และ พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร หรือกฎหมาย กทม. นำมาใช้หรือออกใช้บังคับ และมีอำนาจหน้าที่พิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวินัยตามที่กฎหมายกำหนด ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายระเบียบข้าราชการ กทม. และกฎหมายระเบียบข้าราชการพลเรือน ที่นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมการพิจารณาสั่งให้ข้าราชการออกจากราชการด้วยเหตุอื่น ๆ นอกจากกรณี เพื่อรับบำเหน็จบำนาญเพราะเหตุสูงอายุ เป็นต้น และมีหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ ก.ก. มอบหมาย

๒. อ.ก.ก. เกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่ง อัตราเงินเดือนและการสอบ มีอำนาจหน้าที่ ทำการแทน ก.ก. เกี่ยวกับการพิจารณากำหนดขั้นและอัตราเงินเดือนของตำแหน่งข้าราชการ กทม. กล่าวคือ เป็นผู้พิจารณาว่าตำแหน่งใดควรได้รับเงินเดือนเท่าใดของข้าราชการชั้นจัตวา ศร โท เอก และพิเศษ ตามความในมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๔๗ ซึ่งนำมาใช้บังคับโดยอนุโลมพิจารณาหลักสูตรและวิธีการสอบของข้าราชการ กทม. หลักสูตรและวิธีการสอบของข้าราชการ กทม. หลักสูตรและวิธีการสอบเพื่อรับทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ การพิจารณา คุณสมบัติของผู้สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ และมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับทะเบียนประวัติข้าราชการ และทำหน้าที่แทน อ.ก.พ. กระทรวง และ อ.ก.พ. กรม เกี่ยวกับการเลื่อนข้าราชการชั้นจัตวา เป็นชั้นตรี ชั้นตรีเป็นชั้นโท และชั้นโทเป็นชั้นเอก และพิจารณาเลื่อนชั้นเอกเป็นชั้นพิเศษ การบรรจุ กลับเข้ารับราชการและมีหน้าที่อื่นตามที่ ก.ก. มอบหมาย

๓. หน่วยงานการเจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ กองการเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปลัด กทม. เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการบริหารงานบุคคลในระดับ กทม. และทำหน้าที่ เป็นที่ปรึกษาของปลัด กทม. ในฐานะเจ้าหน้าที่พิจารณาก่อนการร้องเรื่องราวขั้นต้นก่อนที่จะนำเสนอต่อ อ.ก.ก. หรือ ก.ก. พิจารณาแล้วแต่กรณี

โดยเหตุที่กองการเจ้าหน้าที่สำนักงานปลัด กทม. เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านการบริหารงานบุคคลของ กทม. ซึ่งนับพบาสสำคัญสามประการ คือ

๑. เป็นหน่วยงานที่ปรึกษาในค้ำานบริหารงานบุคคลของปลัดกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการ กทม.
  ๒. เป็นหน่วยงานดำเนินการเกี่ยวกับการเจ้าหน้าที่ของ กทม. ในฐานะเป็นหน่วยงานกลางบริหารบุคคลของ กทม.
  ๓. ทำหน้าที่เป็น (เสมือน) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ กทม.
- กองการเจ้าหน้าที่ ได้จัดแบ่งส่วนบริหารงานออกเป็นเก้างาน ดังนี้
๑. งานวิเคราะห์อัตราค่าจ้างและระบบงาน
  ๒. งานการสอบ
  ๓. งานบรรจุและแต่งตั้ง
  ๔. งานความชอบและประเมินสมรรถภาพ
  ๕. งานวิจัย
  ๖. งานทะเบียนประวัติ
  ๗. งานการลูกจ้าง
  ๘. งานบุคลากรสัมพันธ์
  ๙. งานเลขานุการ ก.ก.

สำหรับการบริหารบุคลากรครุณั้น สำนักการศึกษาของกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายรับผิดชอบเป็นส่วนใหญ่ การเลือกสรรบุคลากร การบรรจุแต่งตั้งบุคลากรบางตำแหน่ง สำนักการศึกษาเป็นฝ่ายจัดทำเอง แต่งานบางอย่าง เช่น การแต่งตั้งผู้บริหารบางตำแหน่ง เป็นหน้าที่ของสำนักงานปลัดกรุงเทพมหานครเป็นผู้พิจารณา ถึงอย่างไรก็ตาม งานที่สำนักการศึกษาจัดทำจะต้องผ่านการพิจารณาของกองการเจ้าหน้าที่อีกต่อหนึ่ง

007239

การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

ก่อนวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๔ การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาขึ้นอยู่กับหลายหน่วยงาน ก่อนหน้านี้เทศบาลกรุงเทพมหานครแบ่งส่วนราชการออกเป็นแปดฝ่าย ซึ่งหนึ่งในแปดฝ่ายนี้มีฝ่ายการศึกษาและสวัสดิภาพทางสังคม ประกอบด้วยกองการศึกษา และกองสวัสดิภาพ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๑๖ เมื่อตั้ง กทม. แล้ว ได้มีการแบ่งส่วนราชการ กทม. ออกเป็นสำนักและฝ่ายต่าง ๆ หน่วยงานจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับฝ่ายการศึกษาและบริการชุมชนประกอบด้วยกองการศึกษา กองการศึกษาพิเศษ กองการบริการชุมชนและเยาวชน และกองวิชาการ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๑๗ มีการปรับปรุงส่วนราชการแบ่งงานออกเป็น ๑๕ สำนัก และ ๒๔ เขต ได้จัดตั้งหน่วยงานจัดการศึกษาโดยเฉพาะเรียกว่า สำนักการศึกษามีส่วนราชการ ดังนี้

๑. สำนักงานเลขานุการสำนักการศึกษา
๒. หน่วยศึกษานิเทศก์
๓. กองโรงเรียน
๔. กองวิชาการ

ระบบบริหารบุคลากรครูของกรุงเทพมหานคร

ข้าราชการกรุงเทพมหานครอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๖ ซึ่งตามกฎหมายนี้รวมข้าราชการตำแหน่งครูด้วย ดังนั้นการบริหารบุคลากรครูของ กทม. จึงอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร (ก.ก.) เหมือนข้าราชการฝ่ายอื่นของ กทม.

หน่วยงานช่วยบริหารงานบุคคลหรือองค์การปฏิบัติการบุคลากรของ กทม. คือกองการเจ้าหน้าที่ และกองฝึกอบรม

สำหรับสำนักการศึกษา ซึ่งเป็นสำนักที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารบุคลากรครูของ กทม. มากที่สุด ในทางปฏิบัติ สำนักการศึกษาต้องทำหน้าที่ต่าง ๆ แทนกองการเจ้าหน้าที่สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางการบริหารบุคคลของกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้อยู่ภายใต้กฎและระเบียบที่ ก.ก. กำหนด

กล่าวได้ว่าก่อนที่จะกำเนิดกรุงเทพมหานคร การประถมศึกษาของกรุงเทพมหานครอยู่ในความรับผิดชอบของ ๔ หน่วยงาน คือ

๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนคร
๒. องค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี
๓. เทศบาลนครกรุงเทพ
๔. เทศบาลนครธนบุรี

คือเมื่อมีการรวมจังหวัดพระนคร และธนบุรีเข้าด้วยกันเป็นกรุงเทพมหานคร การศึกษาในระดับประถมศึกษาซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของ ๔ หน่วยงานดังกล่าวแล้ว ก็ได้มารวมอยู่ในความรับผิดชอบของกรุงเทพมหานคร ซึ่งปัจจุบันมีโรงเรียนอยู่ในความรับผิดชอบ ๔๑๒ โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน ๒๑๗,๘๒๔ คน จำนวนครู ๑๒,๔๒๘ คน และจำนวนภารโรง ๘๖๓ คน^๒

นโยบายการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

เนื่องจากกรุงเทพมหานครต้องรับผิดชอบเยาวชนสองแสนกว่าคน ซึ่งอีกสิบปีข้างหน้า เยาวชนเหล่านั้นจะเติบโตเป็นประชาชนของกรุงเทพมหานครที่มีคุณภาพ ช่วยลดปัญหาที่กรุงเทพมหานครต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบันอันได้แก่ ปัญหาที่ประชาชนขาดระเบียบวินัยในตนเอง สร้างความสกปรกให้แก่บ้านเมืองอันเป็นผลต่อสุขอนามัยชุมชน ปัญหาการว่างงานที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา

มี สุขเยี่ยม, "ทัศนของผู้บริหารโรงเรียน และครู ต่อบทบาทการบริหารบุคลากรของกรุงเทพมหานคร," (ปริทัศน์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๑), หน้า ๒๘ - ๓๓.

^๒ กรุงเทพมหานคร, สำนักการศึกษา, กองโรงเรียน, งานประถมศึกษา, สถิติจำนวนนักเรียน ห้องเรียน ครู และภารโรง ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๔ (กรุงเทพมหานคร: สำนักการศึกษา, ๒๕๒๔), หน้า ๓๔ (ยึดสำเนา)

เช่น ปัญหาอาชญากรรม ซึ่งล้วนแต่ทำให้คุณภาพของประชากรต้อลดลงกว่าที่ควรจะเป็น กรุงเทพมหานครจึงมีนโยบายที่จะจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนเหล่านั้นดังต่อไปนี้ คือ

นโยบายข้อที่ ๑ การศึกษาจะต้องมีบทบาทในการสร้างวินัยในตนเองของเยาวชน เช่น ไม่มีก้มง่าย รักษาความสะอาด รักความเป็นระเบียบ

นโยบายข้อที่ ๒ การศึกษาจะต้องมีบทบาทในการเป็นเครื่องมือใช้ลดช่องว่างในสังคม ซึ่งจะดำเนินการโดยการจัดการศึกษาในแหล่งสลัม

นโยบายข้อที่ ๓ เร่งรัดปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทั้งในแง่ของการสำรวจมาตรฐานเป็นรายโรงเรียน และทั้งในแง่การวางแผนปรับปรุง วิธีการตรวจตราเยี่ยมเยียนนิเทศ

นโยบายข้อที่ ๔ เร่งรัดเรื่องการเตรียมขยายปริมาณการศึกษากากระดับในเขตกรุงเทพมหานครทั้งในเขตชั้นใน และ เขตชั้นนอก เพื่อรับการขยายตัวของประชากรที่เพิ่มขึ้นในกรุงเทพมหานคร *

แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะโรงเรียนที่ดี

โรงเรียนที่ดีพิจารณาได้จากองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ บุคลากร เช่น ผู้บริหาร หรือครูใหญ่ ครู และภารโรง การบริหารงานในโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน และอื่น ๆ การที่จะพิจารณาร่วมอยู่กับแต่ละบุคคลว่า จะให้ความสำคัญในด้านไหน หรือใช้สิ่งใดเป็นเครื่องตัดสิน ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะโรงเรียนที่ดีไว้ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

เกษิง เข็มสกุล^๒ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของโรงเรียนที่ดีโดยพิจารณาจากลักษณะการเรียนการสอน ที่จะต้องให้เด็กได้รับทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ ส่งเสริมให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น นอกจากนั้นยังรวมถึงการที่โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นตลอดเวลา มีการใช้เทคนิควิธีการสอนหลาย ๆ แบบ

* กรุงเทพมหานคร, นโยบายทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร (๓ กันยายน ๒๕๒๒), หน้า ๒๓ - ๒๔.

^๒ เกษิง เข็มสกุล, "สิ่งนำวิวัฒนาการ ๒๐ ประการของอสังคัยกรรมสามัญศึกษา," ประชาศึกษา ๒๓ (มีนาคม ๒๕๑๒): ๔ - ๖.

มีห้องสมุดซึ่งมีหนังสือที่เหมาะสมให้นักเรียนอ่านหรือศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ส่วนคันทัน และ
 ฮอคเคท ^๑ (Dutton and Hockett) เห็นว่าโรงเรียนที่ดีครูต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็กทุกคน
 ในห้องเรียน ต้องจัดห้องเรียนให้นักเรียน ระวังใจเด็ก สะอาดและถูกสุขลักษณะ ครูวางแผนโดย
 รอบคอบในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา เหมาะสมกับ
 วุฒิภาวะ และความต้องการของเด็ก ให้เด็กเกิดความสนใจ ครูต้องสามารถแนะนำและควบคุมกลุ่ม
 นักเรียนได้ หรือทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ครูต้องพยายามให้ผู้ปกครองและประชาชน
 ทั่วไป รวมทั้งเพื่อนร่วมงานให้ความร่วมมือในด้านการศึกษาของนักเรียน เพื่อประสิทธิภาพผลสูงสุด
 แก่ชีวิตของนักเรียน

โรงเรียนที่ดีขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนหรือครูใหญ่ การบริหารโรงเรียนที่ดีย่อมทำให้
 กิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนเรื่องการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพด้วย ครูใหญ่จึงเป็นหัวหน้าสำคัญที่จะ
 ทำให้โรงเรียนเจริญก้าวหน้า ผู้นำในการบริหารงานจึงต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติอันดีทั้งส่วนตัว
 และคุณสมบัติทางวิชาชีพ ซึ่งกริฟฟิธส์ ^๒ (Griffiths) กล่าวถึงหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาที่จะ
 ทำให้โรงเรียนอยู่ในระดับดีไว้ว่า ต้องเป็นผู้รักษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นผู้ปรับปรุง
 ขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นผู้ทำหน้าที่รับและปรับปรุงบุคลากร และเป็นผู้ทำหน้าที่จัดหาและรักษา
 เงิน อาคารสถานที่ ในโรงเรียน

การบริหารบุคลากรนับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก โรงเรียนต้องสามารถจัดครูเข้า
 สอนได้เหมาะสมกับวุฒิ ความสามารถ และความถนัดของแต่ละบุคคล สภาพการทำงานของครู
 ควรมีการส่งเสริมกำลังใจ และความสามัคคี ซึ่งรูเซปเปนี ^๓ นาคกรทรรพ ^๓ ได้ให้ข้อคิดใน

^๑ Willbert Dutton and John A Hockett, The Modern Elementary School Curriculum and Methods, (Renehart and Company, N.Y., 1959), pp. 5 - 17.

^๒ Daniel E.Griffiths, Human Relations in School Administration (Appleton - Century Craft, Inc., 1956), pp. 3 - 13.

^๓ รูเซปเปนี นาคกรทรรพ, "ข้อคิดเห็นในการส่งเสริมคุณภาพของการเรียนการสอน," ในเอกสารสัมมนาศึกษานิเทศก์ (พระนคร : กรมวิสามัญศึกษา, ๒๕๑๓), หน้า ๔.(อัครสำเนา)

การส่งเสริมคุณภาพของการเรียนการสอนไว้ว่า ต้องจัดตัวบุคคลให้ทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงหลักการคือ ให้สอนตามความถนัดของผู้สอน ความจำเป็น และความต้องการของ โรงเรียนให้ได้สัดส่วนกัน

สำหรับ พันัส หินนาคินทร์^๑ กล่าวถึงงานบริหารบุคลากรไว้ว่า จะต้องบรรจุครูเข้าทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของแต่ละคน เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว ประหยัดทั้งกำลังงาน กำลังทรัพย์ แต่ได้ผลเต็มที่ตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

นอกจากนี้ เฟรนช์ และคณะ^๒ (French and Others) กล่าวว่าโรงเรียนที่มีการจัดการและบริหารดี คือโรงเรียนที่มีการส่งเสริมให้คณะครูมีลักษณะผู้นำที่ดี เพราะครูทุกคนมีความสามารถและความสนใจในอาชีพครูร่วมกัน ภาระกิจของครูใหญ่ที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารบุคลากร คือต้องรู้สมรรถภาพและความสนใจของครู ทั้งนี้เพื่อจะให้แต่ละคนได้ทำงานที่เขาสามารถทำได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับลักษณะโรงเรียนที่ดีโดยพิจารณาในด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง หรือกับชุมชน สมิต^๓ (Smith) ได้ให้ข้อคิดไว้ว่าสิ่งที่ผู้ปกครองจะใช้ในการประเมินระดับดีเลวของโรงเรียน คือความรู้สึกที่ตนมีต่อโรงเรียน หรือความสัมพันธ์ที่ผู้ปกครองควรมีให้แก่โรงเรียน นอกจากนั้นยังประเมินได้จากความสัมพันธ์ระหว่างครูใหญ่ และนักเรียน ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายเป็นไปในทางดีก็นับว่าโรงเรียนนั้นดีได้ โรงเรียนที่ดีไม่จำเป็นต้องมีตึกใหญ่โตสวยงาม ขอเพียงให้มีสภาพปลอดภัยทุกฤดูกาลก็ใช้ได้ สิ่งสำคัญอยู่ที่มีครูที่ยืนหยัดทำงานอย่างเต็มที่ และรักการสอน

^๑ พันัส หินนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน (พระนคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๑๓), หน้า ๖๑.

^๒ Will French, Dam J.Hull, and B.L. Dodde, American High School Administration : Policy and Practice (New York : Renschert and Company, 1951), p. 162.

^๓ Reith Smith, "Good Schools, Bad Schools," Readers Digest 29 (June 1975) : pp. 69 - 71.

มีครูใหญ่ที่ดีหมั่นตรวจตราบริเวณโรงเรียน และสร้างความเป็นกันเองกับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนกระตือรือร้นที่จะศึกษาเล่าเรียน

ในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ซัมพชัน * (Sumption) ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่าโรงเรียนที่ดีต้องสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนหรือท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ให้เกิดขึ้นโดยโรงเรียนเป็นศูนย์กลางชุมชน ศูนย์การศึกษา และวัฒนธรรมส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา และเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่จะต้องสนใจต่อการศึกษาของท้องถิ่น โดยให้เข้ามามีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน เข้ามาจับบทบาทในการวางแผนเป้าหมายของการศึกษา และพัฒนาการสอน นอกจากนั้นโรงเรียนต้องเสนอความรู้ ความก้าวหน้า และแนวโน้มใหม่ ๆ ทางการศึกษา ตลอดจนแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับกิจการของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ เพื่อแก้ไขข้อข้องใจและสิ่งที่ทำให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียนผิด ๆ ทำให้ประชาชนเชื่อถือ นิยมยกย่อง พร้อมกันนั้นก็รับทราบข่าวสารจากภายนอกเพื่อประโยชน์ของโรงเรียนและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน

แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะโรงเรียนประถมศึกษาที่ดี

โรงเรียนประถมศึกษาที่ดีควรมีลักษณะที่จะส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ได้แก่ ด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย นักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะโรงเรียนประถมศึกษาที่ดีไว้ดังต่อไปนี้

สุมน อมรวิวัฒน์ ^๒ กล่าวถึงโรงเรียนประถมศึกษาในโนทัศน์ใหม่ว่า ได้ก้าวพ้นจากกำแพงสี่ด้านที่ล้อมรอบอาคารเรียนอยู่ โรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีลักษณะสมบูรณ์ในตัวของมันเอง หลายสิ่งหลายอย่างที่ประกอบกันขึ้นเป็นโรงเรียน อันได้แก่ ตัวอาคารสถานที่

* Merle R. Sumption, *School Community Relations* (New York : Mc Graw - Hill Book Company, 1966), pp. 104 - 106.

^๒ สุมน อมรวิวัฒน์, "โรงเรียนประถมศึกษา : ความหมายในแนวคิดใหม่," ใน โครงการอบรมเสริมสมรรถภาพครูประถมศึกษา ครั้งที่ ๑ แรมสมร อยู่สถาพร บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๔), หน้า ๑. (อัครสำเนา)

อุปกรณ์ หรือสื่อการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียน วัสดุ ครุภัณฑ์ ครู นักเรียน ผู้บริหาร ฝึกการภารโรง ผู้ปกครอง หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร บริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน เช่น ห้องสมุด โครงการอาหารกลางวัน โครงการสุขภาพ พลาณามัย โครงการแนะแนว การสอนซ่อมเสริม การกีฬา และสหนาการ เป็นต้น

โรงเรียนประถมศึกษา เป็นแหล่งที่เสริมสร้างประสบการณ์และพัฒนาการให้แก่เด็กวัยประมาณ

๖-๑๒ ปี บางโรงเรียนอาจมีชั้นเด็กเล็กที่รับเด็กก่อนวัยเรียนอีกด้วย โรงเรียนเป็นแหล่งสืบทอด วัฒนธรรม เป็นสถานที่ปลูกฝังคุณธรรมและเป็นสื่อสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงครอบครัวกับสังคมให้ประสานกัน สนิท โรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงบริการและโครงการที่จะทำให้การจัดการศึกษามีลักษณะ เป็นไปเพื่อ เสริมสร้างคุณสมบัติและเป็นไปเพื่อ เสริมสร้างคุณภาพของชีวิตของนักเรียนมากยิ่งขึ้น โรงเรียนมิได้จัดตั้งขึ้นเพื่อสอนหนังสืออย่างเดียว โรงเรียนยังมีหน้าที่ที่จะจัดสิ่งแวดล้อม บรรยากาศ และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก บทบาทของครูใหญ่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรในโรงเรียนจึงมีอยู่มาก ต้องการความเอาใจใส่สูง

นอกจากนั้น บันลือ ฤกษ์วัน^๑ ยังกล่าวว่า ลักษณะโรงเรียนประถมศึกษาที่ดีจะต้องมี อาคาร และบริเวณเพียงพอสำหรับการเล่นและทำการเกษตรกรรม มีสภาพแวดล้อมที่ดีปราศจาก สิ่งรบกวน สนองความต้องการและความสนใจของเด็ก ส่งเสริมสุขภาพพลาณามัย และปลูกฝังทัศนคติที่ดีแก่เด็ก

การพิจารณาลักษณะของโรงเรียนประถมศึกษาที่ดีนั้น ถ้าจะยึดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน ประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ^๒ เป็นหลักแล้ว โรงเรียนประถมศึกษาที่จะ ต้องดำเนินงานให้ครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน ดังต่อไปนี้คือ

^๑ บันลือ ฤกษ์วัน, การประถมศึกษา (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๙), หน้า ๑๖๕ - ๑๖๖.

^๒ วิไลวรรณ วิทธีโรจน์, การประถมศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐาน การศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, ๒๕๒๒), หน้า ๑๑๐ - ๑๒๖.

๑. หมวดอาคารสถานที่ ได้แก่ การจัดหาที่ดินบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียน และห้องพิเศษอื่น ๆ รวมทั้งห้องสมุด ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอน ให้มีครบถ้วนเท่าที่จะทำได้

๒. หมวดการบริหารโรงเรียน จะต้องมีการบริหารงานทั่วไป บริหารงานด้านบุคคล บริหารกิจการนักเรียน บริหารอาคารสถานที่ บริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ ตลอดจนมีการจัดบริการในสถานต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครู และนักเรียน

๓. หมวดการเรียนการสอน โรงเรียนจะต้องคำนึงเรื่องเวลาเรียน สื่อการเรียน การเรียนการสอนทั่วไป การเรียนการสอนในกลุ่มวิชาทั้งหมด การประเมินผลการเรียน การสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียนที่เรียนซ้ำ

๔. หมวดความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน โรงเรียนจะต้องมีกิจกรรมร่วมกับชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ๆ เป็นต้น

สำหรับนักการศึกษาชาวต่างประเทศ คือ (Dwey) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษาไว้ว่า โรงเรียนมิใช่ที่เตรียมเด็กให้เผชิญชีวิตในอนาคต แต่โรงเรียนคือชีวิตปัจจุบัน หมายความว่าให้ถือเสมือนว่าโรงเรียนเป็นสิ่งคมเล็ก ๆ สิ่งคมหนึ่งจริง ๆ โดยมีครู นักเรียน และผู้อื่นในโรงเรียนเป็นสมาชิกในสิ่งคมนั้น ดังนั้นการเรียนการสอนและการนิเทศหรือบริหารโรงเรียน ต้องทำในฐานะที่โรงเรียนเป็นหน่วยสังคมหน่วยหนึ่ง จะถือว่าโรงเรียนเป็นเพียงห้องทดลองสำหรับเตรียมเด็กไปเผชิญชีวิตในอนาคตไม่ได้ แต่ต้องถือว่าโรงเรียนคือชีวิตปัจจุบัน นอกจากนั้นโรงเรียนไม่อาจทำหน้าที่เตรียมตัวเด็กเพื่อดำรงชีวิตในสังคมทั่วไปได้ นอกจากจะสร้างสถานการณ์ทางสังคมอย่างเดียวกันให้เกิดขึ้นในโรงเรียนด้วย หมายความว่าลักษณะเฉพาะทางสังคมภายในโรงเรียน ต้องเหมือนสังคมนอกโรงเรียน จึงจะใช้โรงเรียนเป็นเครื่องมือเตรียมเด็กเพื่อสังคมได้ แต่ถ้าจัดสังคมโรงเรียนอย่างหนึ่งต่างหากตามอุดมคติที่ผู้ใหญ่คิดว่าดี โดยโรงเรียนมีสภาพสังคมที่เกินไป ไม่เหมือนกับสังคมจริง ๆ ภายนอก นักเรียนจบออกไปก็จะอยู่ในสังคมจริง ๆ ไม่ได้

ส่วนมอคแมน * (Mochlman) ให้ข้อคิดว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่ดีควรจัดเพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และให้ความรู้ทางด้านสังคมแก่เด็กมากที่สุด รวมทั้งพยายามเสริมสร้างให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาบุคลิกภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และศีลธรรม ซึ่งนิคเคลสัน และแฮนเสน ^๒ (Nickelson and Hansen) เห็นว่า โรงเรียนประถมศึกษา เป็นสถานที่พัฒนาบุคคลแต่ละคน การพัฒนาบุคคลแต่ละคนนี้ หมายความว่า เป็นการพัฒนาทางวิชาการ สุขภาพ ศีลธรรม และคุณค่าทางจิตใจ โรงเรียนประถมศึกษาต้องเป็นที่เรียนรู้ และถ่ายทอดวัฒนธรรม ตลอดจนจัดประสบการณ์ด้านสังคมแก่เด็กอีกด้วย

นอกจากนี้ เฟเบอร์ และ เชียร์รอน ^๓ กล่าวว่า ลักษณะโรงเรียนประถมศึกษาในพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ควรมีลักษณะ และตั้งจุดมุ่งหมายของโรงเรียนที่จะผลิตเด็กไว้ดังต่อไปนี้

๑. เตรียมเด็กให้เรียนรู้ถึงวิธีการแสวงหาความรู้ ได้แก่ การฟัง พูด อ่าน เขียน การสังเกต การทำความเข้าใจ การรู้จักเปรียบเทียบและแยกแยะ การวิเคราะห์ การนำไปใช้ การประเมินผล เพื่อเด็กนำไปดัดแปลงใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเป็นพื้นฐานที่ให้เด็กพัฒนาทางกายและใจ

๒. ต้องให้เด็กเรียนรู้และเข้าใจในสภาพของสังคมและโลกที่เขาอยู่ด้านการรู้จักปรับปรุงตนให้เข้ากับสังคมได้

* Arthur B. Mochlman, School Administration (Boston : Houghton Mifflin Co., 1951), p. 273.

^๒ Peter P. Nickelson and Kennth H. Hansen, Elementary School Administration (New York : Mc Graw - Hill Book Company, 1957), p. 110.

^๓ Charles F. Faber, and Gilbert F. Shearron, Elementary School Administration Theory and Practice (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1970), pp. 366 - 367.

๓. ต้องสอนให้เด็กเป็นพลเมืองที่อยู่ใบบอบประชาธิปไตยได้ คำนการฝึกให้ยอมรับความแตกต่างของบุคคล เคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักรับผิดชอบตนเอง อีกทั้งเข้าใจในกระบวนการของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับตนให้เข้าและทันต่อสภาพสังคม

๔. โรงเรียนต้องสร้างบรรยากาศมนุษย์สัมพันธ์ขึ้นในโรงเรียน โดยการช่วยให้เด็กได้เรียนรู้เข้าใจและยอมรับในตัวเอง ซึ่งมีผลส่งให้เด็กเข้าใจและยอมรับผู้อื่นด้วย เพื่อให้เขาสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้

๕. โรงเรียนประถมต้องฝึกเด็กให้อยู่ในสถานการณ์ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีคุณค่า ทั้งนี้เพื่อเตรียมเด็กให้เรียนรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อเมื่อเด็กออกไปประสบปัญหาในเหตุการณ์นั้น ๆ สามารถแก้และขจัดปัญหาได้

๖. โรงเรียนต้องฝึกเด็กให้พัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ รู้จักคิดตัดสินใจด้วยตนเอง มากเท่าที่จะตามความคิดของผู้อื่น อีกทั้งมีทัศนคติที่กว้างขวาง เข้าใจยอมรับสังคม

โรงเรียนประถมศึกษาที่ดีมีคุณสมบัติ ดังสรุปได้จากแนวความคิดของ ยอร์ช มาโนแลกส์^๑ (George Manolakes) ดังต่อไปนี้

โรงเรียนประถมศึกษาที่เราต้องการนั้นจะต้อง

๑. มีจุดหมายอย่างแจ่มชัด แสดงถึงความผูกพันกับผู้เรียน วงความรู้ และสังคม
๒. รับผิดชอบเกินกว่าที่จะสอนเพียงทักษะพื้นฐาน
๓. ใส่ใจที่จะพัฒนาทัศนคติและบุคลิกภาพของเด็ก
๔. ให้โอกาสเด็กได้ปฏิบัติและมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ทักษะการอยู่ร่วมกัน
๕. เคารพในเอกลักษณ์บุคคล
๖. สนับสนุน ลักษณะสร้างสรรค์ของเด็ก
๗. รับรู้และสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล

^๑ สุมน อมรวิวัฒน์, "โรงเรียนประถมศึกษา: ความหมายในแนวคิดใหม่,"

๘. เชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้กับชีวิตจริงของเด็ก
๙. เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
๑๐. สนองความต้องการของเด็ก ที่เกิดขึ้นนอก เหนือจากประสบการณ์ในบ้านและชุมชน
๑๑. ถือว่าการวัดผล เป็นกิจกรรมต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้
๑๒. มีเสรีที่จะพัฒนาโปรแกรมการสอน เฉพาะของตนเอง
๑๓. ใช้เวลาของนักเรียนและบุคลากรให้คุ้มค่าและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของโปรแกรมการสอน
๑๔. มีขนาดกว้างขวางและจัดชั้นเรียนให้ได้ประโยชน์ทางการเรียนสูงสุด
๑๕. จัดให้เด็กได้พัฒนาการเรียนรู้ไปจนสุดความสามารถ
๑๖. เอาใจใส่ในปัญหาที่เกิดขึ้นจากการย้ายชั้นหรือย้ายโรงเรียน
๑๗. ใช้กำลังบุคลากรให้ได้ประสิทธิภาพที่สุด
๑๘. ขยายการบริการออกไปนอกห้องเรียนและนอกโรงเรียน
๑๙. มีลักษณะ เป็นผู้นำ
๒๐. มีคณะบุคลากรที่มีสมรรถภาพ
๒๑. มีบทบาท เป็นผู้นำชุมชนได้

การจัดการศึกษาภายในโรงเรียน

โรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบโดยทั่วไปคือ สนองความต้องการของสังคม และสนองความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งกระทำได้โดยการฝึกคนให้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ คำรงคนในฐานะพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย รู้จักสร้างความสำเร็จแก่ตนเอง มีทักษะในการประกอบอาชีพตามความสามารถของแต่ละบุคคล มีคุณธรรมและมีวัฒนธรรม นอกจากนี้โรงเรียนยังมีหน้าที่ให้ความรู้ทางด้านวิชาการโดยทั่วไปแก่ผู้เรียน ฝึกผู้เรียนให้มีทักษะในการประกอบอาชีพ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และดำเนินงานโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของรัฐ และระเบียบแบบแผนคำสั่งของทางราชการ การปฏิบัติใด ๆ ในโรงเรียนจะมุ่งไปสู่การสนองความต้องการของสังคม และของแต่ละบุคคลได้ โรงเรียนต้องมีปรัชญา ความมุ่งหมาย และความผูกพันที่จะปฏิบัติเช่นนั้น

สมน อมรวิวัฒน์^๑ กล่าวถึงความสำคัญของปรัชญาการศึกษาไว้ว่า ปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนจะเป็นแนวทางทิศทางการจัด เป้าหมาย วัตถุประสงค์ หลักสูตร แผนการสอน กิจกรรม ทั้งที่เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมพิเศษและการจัดบริการต่าง ๆ ในโรงเรียน อันจะมีผลต่อคุณภาพของนักเรียนประถมศึกษาของโรงเรียน

การศึกษาในระดับประถมศึกษาหลักสูตร พุทธศักราช ๒๕๒๑ มีจุดหมายให้เกิดผลแก่ผู้เรียน ดังนี้ คือ^๒

๑. คุณสมบัติที่ต้องการเน้น

- ๑.๑ มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว
- ๑.๒ มีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ
- ๑.๓ ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน
- ๑.๔ รู้จักคิด วิจาร์ณ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
- ๑.๕ มีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์ และความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือหมู่เหล่า
- ๑.๖ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น
- ๑.๗ รู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ ผู้ตามที่ดี

๒. ความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต

- ๒.๑ มีสุขนิสัยส่วนตัวและส่วนรวมทั้งทางกายและจิตใจ
- ๒.๒ รู้กฎหมายที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน
- ๒.๓ มีความรู้และทักษะในการหา การใช้ และออมทรัพย์
- ๒.๔ เข้าใจความหมายของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีต่อชีวิตประจำวัน
- ๒.๕ มีความรู้และทักษะในการจัดการและทำงานรวมกลุ่มกันโดยถือหลักสหกรณ์

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑, หน้า ๑ - ๓.

- ๒.๖ มีความรู้และทักษะในการทำงาน ทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค
- ๒.๗ มีนิสัยและรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
- ๒.๘ มีความรู้และทักษะทางภาษาและคณิตศาสตร์
- ๒.๙ มีความรู้และทักษะในวิธีการทางวิทยาศาสตร์
- ๒.๑๐ มีความสามารถในการยังชีพผสมกลมกลืนต่อสภาพและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
- ๒.๑๑ รู้จักชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ

๓. ชีวิตที่สงบสุข

- ๓.๑ รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อม และวิทยาการใหม่ ๆ
- ๓.๒ เข้าใจและศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ และนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน
- ๓.๓ รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพ
- ๓.๔ มีความคิดริเริ่มที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม
- ๓.๕ มีอิสระในการคิด แต่พร้อมที่จะยอมรับความคิดของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล
- ๓.๖ รู้จักแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี

๔. สมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ

- ๔.๑ เชื่อมมั่นในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- ๔.๒ รู้คุณค่า ชื่นชม และรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ
- ๔.๓ สำนึกในหน้าที่และสิทธิของตน
- ๔.๔ รู้ความสำคัญของครอบครัว สังคม และท้องถิ่นของตน
- ๔.๕ รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคและโลก และมีความเข้าใจอันดีต่อกัน
- ๔.๖ สามารถฝึกกำลังสติปัญญา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อความเจริญและความมั่นคงของประเทศ
- ๔.๗ รู้คุณค่าในความเป็นไทย และภูมิใจที่เกิดในผืนแผ่นดินไทย

การจัดการศึกษาจะเป็นไปตามความมุ่งหมายดังกล่าวได้ ย่อมขึ้นอยู่กับโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัย มีความเห็นว่าองค์ประกอบที่จะทำให้การจัดการศึกษา เป็นไปด้วยดีสมดังความมุ่งหมายที่วางไว้นั้น มี ๗ ประการ คือ

๑. การจัดการเรียนการสอน
๒. บุคลากร
๓. อุปกรณ์การสอน
๔. กิจการนักเรียน
๕. อาคารสถานที่
๖. การจัดบริการด้านต่าง ๆ
๗. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

การจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียน ซึ่งต้องดำเนินการให้สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายการศึกษาของโรงเรียนซึ่งวางไว้ โดยมีหลักสูตรเป็นแนวทางในการกำหนด ซึ่งในหลักสูตรก็ได้กล่าวถึงวิธีการสอน และการประเมินผลไว้ด้วย

หลักสูตร หมายถึงโครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้^๑ เป็นข้อกำหนดอันประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ หลักสูตรแม่บทของกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงประมวลการสอน โครงการสอน แผนการสอน หนังสือเรียน ครุมือครู แบบฝึกหัด และอุปกรณ์การเรียนการสอนทุกอย่าง^๒ นอกจากนั้นหลักสูตรยังหมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กเรียน เนื้อหาวิชา ทักษะคติ แบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

๑๒๕^A

^๑ สุมิตร คุณานุกตร, ดร., หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๒.

^๒ กรมวิชาการ, หลักสูตรใหม่ (กรุงเทพมหานคร : เซลทรัลเอ็กซ์เพรสศึกษาการพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๑.

ซึ่งเมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็เป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก^๑

สุมน อมรวิวัฒน์^๒ กล่าวถึงหลักสูตรประถมศึกษาว่า หลักสูตรประถมศึกษามิใช่ที่รวมของ หัวข้อเนื้อหาวิชาเท่านั้น หลักสูตรแม่บทที่วางไว้ได้ครอบคลุมถึงหลักการ จุดหมาย จุดประสงค์ของ การเรียนรู้ ความคิดรวบยอด เนื้อหาวิชาและกิจกรรม รวมไปถึงการประเมินผล นอกจากตัวหลักสูตร แม่บทแล้ว ยังมีเอกสารประกอบหลักสูตร มีวัสดุประกอบหลักสูตร เอกสารทางวิชาการเหล่านี้ทาง โรงเรียนต้องมีให้ครบ และปรับปรุงใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับปรัชญาของโรงเรียน

สรุปว่าหลักสูตรมีองค์ประกอบ ๔ ประการคือ ความมุ่งหมาย เนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล^๓

เมื่อพิจารณาหลักสูตรในแง่ของขบวนการ และองค์ประกอบทั้งสี่ จะเห็นได้ว่าการนำหลักสูตร ไปใช้ เป็นขบวนการที่สำคัญที่สุด ที่ทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติ การนำหลักสูตรไปใช้รวมถึงกิจกรรม หลาย ๆ อย่าง แต่กิจกรรมที่สำคัญที่สุดคือ กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลหลาย ฝ่ายนับตั้งแต่ครูใหญ่ ครู นักเรียน และบุคลากรอื่นของโรงเรียน

กิจกรรมการเรียนการสอน

สุมิตร คุณานุกร และคณะ^๔ กล่าวถึงหลักการสอนที่ดีที่ครูพึงยึดไว้เป็นแนวปฏิบัติ ดังนี้

๑. ในการสอนแต่ละครั้ง ครูควรให้เด็กทราบจุดมุ่งหมายของการสอนอย่างกระจ่างแจ้ง เพื่อการเรียนการสอนจะได้มุ่งไปสู่ทิศทางเดียวกัน

๒. การสอนและสภาพแวดล้อมในชั้นที่นำเรียนมัย จะช่วยให้เด็กมีแรงจูงใจในการเรียน สูงขึ้น

^๑ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, หลักการสอนและเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร: เฉลิมชัยการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๓๐.

^๒ สุมน อมรวิวัฒน์, "โรงเรียนประถมศึกษา : ความหมายในแนวคิดใหม่," หน้า ๔-๕.

^๓ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า ๒-๓.

^๔ สุมิตร คุณานุกร และคณะ, เกณฑ์ประเมินผลโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๖๒.

๓. ครูควรจัดแปลงเนื้อหาสาระที่สอนให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ และ ความพร้อมของเด็ก
๔. การสอนมิใช่การถ่ายทอดวิชา ความรู้เท่านั้น แต่รวมถึงการส่งเสริมให้เด็กคิดแก้ปัญหา เรียนรู้ด้วยตนเอง และพัฒนาทัศนคติที่พึงปรารถนา
๕. วิธีสอนที่ดีที่สุดไม่มี ครูควรใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบ เช่น ให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ค้นคว้า ทดลอง ทำงานเป็นกลุ่ม ฯลฯ
๖. พยายามจัดประสบการณ์โดยตรงให้แก่เด็ก เช่น ให้ลงมือปฏิบัติหรือการไปศึกษา นอกสถานที่

นอกจากนี้ สุมน อมรวิวัฒน์^๑ ได้กล่าวถึงลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี สรุปได้ดังต่อไปนี้

๑. กิจกรรมการเรียนการสอน ควรเป็นไปเพื่อพัฒนาความเจริญทุกด้านให้แก่ผู้เรียน
  ๒. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรเร้าให้ผู้เรียนได้แสดงออก และมีส่วนร่วมในการ เรียน
  ๓. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรให้โอกาสและ เห็นความสำคัญของนักเรียนทุกคน ในชั้นเรียน
  ๔. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรฝึกฝนวิธีแสวงหาความรู้ และวิธีการแก้ปัญหาด้วย ตนเองแก่นักเรียน
  ๕. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรมีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนานและเป็นกันเอง
- การเรียนการสอนจะทราบว่าสัมฤทธิ์ผลหรือ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่จะต้องมีการวัด และประเมินผล ซึ่งผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลจะนำมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

^๑ สุมน อมรวิวัฒน์, "โรงเรียนประถมศึกษา : ความหมายในแนวคิดใหม่," หน้า ๔-๗.

การวัดและประเมินผลการศึกษา

การวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ และอย่างมีขั้นตอน

สุตา บุญยไวโรจน์^๑ กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนไว้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีระบบแบบแผนและต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ การวัดและประเมินผลมิได้เป็นเพียงขบวนการที่ช่วยให้ผู้สอนทราบว่าผู้เรียนสอบได้ หรือสอบตก หรือได้ที่เปอร์เซ็นต์เท่านั้น แต่เป็นขบวนการที่ควบคู่ไปกับการศึกษาอบรมและพัฒนาความเจริญของงานให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

เอลสบรี และคณะ^๒ (Elsbree and Others) กล่าวถึงหลักการประเมินผลไว้ว่า ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. ครอบคลุมองค์ประกอบของการเรียนการสอน
๒. มีส่วนร่วมมือในการทำงานจากทุกฝ่าย
๓. มีเกณฑ์ที่เที่ยงตรง แน่นนอน และเชื่อถือได้
๔. มีการพิจารณาอย่างถูกต้อง
๕. กระทำต่อเนื่อง เป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ
๖. กำหนดหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์ในการประเมินผลการศึกษา ถ้าพิจารณาในด้านผู้เรียน กับด้านผู้สอน และฝ่ายบริหารโรงเรียน มีดังต่อไปนี้คือ^๓

^๑ สุตา บุญยไวโรจน์, "การวัดและประเมินผลในระดับประถมศึกษา," ใน โครงการอบรมเสริมสมรรถภาพครูประถมศึกษา ครั้งที่ ๑ แรมสมร อยู่สถาพร บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔), หน้า ๒๓๖. (ยึดสำเนา)

^๒ William S. Elsbree, Harold J. Mc. Nally and Richard Wynn, Elementary School Administration and Supervision (New York: American Book Company, 1961), pp. 176-177.

^๓ สุตา บุญยไวโรจน์, "การวัดและประเมินผลในระดับประถมศึกษา," หน้า ๒๓๖-๒๓๗.

ด้านตัวผู้เรียน

๑. เพื่อให้ผู้เรียนรู้ความสามารถของตนเองว่ามีจุดเด่น หรือจุดบอดตรงไหน จะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขต่อไป
๒. เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเล่าเรียน
๓. เพื่อให้ผู้เรียนทราบจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้นั้น การสอบจะทำให้ผู้เรียนเห็นแนวทางว่าครูต้องการให้รู้ เข้าใจ หรือทำอะไรได้บ้าง
๔. เพื่อให้ผู้เรียนสร้างขบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้อง การร่วมเฉลยข้อสอบระหว่างผู้เรียน และผู้สอนจะทำให้ผู้เรียนทราบว่าตนไม่เข้าใจ หรือ เข้าใจผิดอย่างไร และสิ่งที่ถูกต้องเป็นอย่างไร

ด้านผู้สอนและฝ่ายบริหารโรงเรียน

๑. เพื่อทราบปริมาณความงอกงามของผู้เรียนในทุกด้าน คือด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวหน้าตามระดับความสามารถของตน
๒. เพื่อช่วยในการคัดเลือก ประสพการณ์ และวิธีสอน แบบทดสอบที่ดีจะบอกให้ผู้สอนทราบว่า ประสพการณ์ใดที่ผู้เรียนควรทราบ แต่ไม่ได้สอน หรือวิธีสอนและกิจกรรมใดที่เหมาะสมกับผู้เรียน
๓. เพื่อเป็นแนวทางให้ครูทราบประสิทธิภาพในการสอนของตน
๔. เพื่อทราบถึงความสนใจ ทิศนคติ สภาพทางอารมณ์ สังคมและความต้องการของผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ทางด้านแนะแนว
๕. เพื่อช่วยในการจัดตำแหน่ง เช่น ในการพิจารณาปรับนักเรียนเข้าใหม่ การจัดชั้นเรียน การเลื่อนชั้น และการจัดกลุ่มในห้องเรียน เป็นต้น
๖. การวัดผลการศึกษามีส่วนช่วยในด้านการนิเทศ และการบริหารการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าควรจะอบรมครู หรือแนะนำครูในเรื่องอะไร โดยใช้ผลจากการวัดและประเมินผลนักเรียนเป็นหลัก
๗. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุง และแก้ไขโปรแกรมการสอนของโรงเรียน
๘. เพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำไปสู่การวิจัย ทางสาขาสังคมศาสตร์ต่อไป

กระบวนการวัดผลประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

๑. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสอบให้แน่นอน
๒. เขียนจุดมุ่งหมายในรูปพฤติกรรม
๓. เลือกสภาพการณ์ ปัญหา กิจกรรม ข้อสอบ เพื่อทดสอบดูว่านักเรียนมีพฤติกรรมดัง

จุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่

๔. จัดดำเนินการสอบ
๕. ตรวจสอบข้อสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ
๖. อภิปรายข้อสอบกับนักเรียนในชั้นเรียน
๗. ปรับปรุงข้อสอบหรือเครื่องมือที่ใช้วัดผลให้มีคุณภาพสูงขึ้น
๘. วางแผนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

บุคลากร

บุคคลที่ร่วมกันรับผิดชอบการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ บุคลากรที่ทำการสอน ได้แก่ ครู และบุคลากรที่ไม่ได้ทำการสอนได้แก่ เจ้าหน้าที่และภารโรง ในบรรดาบุคลากรในโรงเรียน ครูใหญ่ หรือผู้บริหารโรงเรียน นับว่าเป็นตัวจักรสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนเจริญก้าวหน้า ครูใหญ่เป็นผู้รักษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน เป็นผู้ปรับปรุงขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นผู้ทำหน้าที่รับและปรับปรุงบุคลากร เป็นผู้ทำหน้าที่จัดหา และรักษาเงิน อาคารสถานที่ ในโรงเรียน ครูใหญ่จึงต้องเป็นผู้ที่ประกอบด้วยคุณสมบัติอันดีทั้งส่วนตัว และคุณสมบัติทางวิชาชีพ มีความสามารถในการบริหารงาน

นอกเหนือจากครูใหญ่แล้ว บุคลากรที่มีความสำคัญที่สุดได้แก่ ครู ครูเป็นบุคคลที่จะบันทาลให้งานสำเร็จ เพราะไม่ว่าโรงเรียนจะมีลักษณะการบริหารที่ดีเพียงใด มีการวางแผนในการจัดการสอน มีอุปกรณ์การสอน หรือสื่อการสอนที่ดี การเรียนการสอนก็จะไม่บรรลุผลหากว่าครูนั้น เป็นผู้ที่ไม่รับผิดชอบ ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามแผนการที่โรงเรียนวางไว้ คุณภาพของการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และเอนก ศรีแสง, หลักเบื้องต้นของการวัดผลการศึกษา
(พระนคร : อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๔), หน้า ๑๑-๑๒.

ในการสอน และโรงเรียนที่เน้นดี เพราะมีครูที่ยืนดีทำงานอย่างเต็มที่ รักการสอน ครูดีจึงเป็นที่
ปรารถนา

อภัย จันทวิมล^๑ กล่าวถึงลักษณะครูดีไว้ว่า ครูจะต้องมีความรู้เป็นเยี่ยม มีความประพฤติ
เป็นยอด และมีความรักเด็กเป็นอย่างยิ่ง ครูต้องเป็นตัวอย่าง เป็นแม่พิมพ์แก่เยาวชน จะต้องเป็น
ตัวอย่างแก่ศิษย์ในฐานะเป็นคนดีของสังคม สำหรับ ทวี บุญเกิด^๒ กล่าวว่า ครูดี คือครูที่มีความสามารถ
ในอันที่จะสอนเด็กทั้งในด้านวิชาการและในการอบรมจิตใจ ครูต้องรักอาชีพ ผักไม่ในอาชีพของตน
ไม่ใช้สอนเพื่อให้แล้วไปวันวันหนึ่ง

และสุกิจ นิมมานเหมินทร์^๓ กล่าวว่า ครูควรประพฤติปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก เสมอ
ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ครูที่ดีไม่ควรแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่จะนำความ เสื่อมเสียมาให้เด็ก เห็น

ครูนอกจากจะเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี รักและเมตตาศิษย์ ตรงต่อเวลา ขยันในการทำงานแล้ว
คุณสมบัติของการเป็นครูดี พิจารณาได้จากพฤติกรรมในด้านการจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้ คือ

๑. มีวิธีการสอนที่น่าสนใจ ชักจูงให้อยากเรียน
๒. ใช้หลักจิตวิทยาในการสอนและอบรมศิษย์
๓. เอาใจใส่ต่อการเรียนของศิษย์เป็นรายบุคคล และส่งเสริมให้ศิษย์ได้เรียนตามความ
สามารถ และตามความถนัดของแต่ละบุคคล
๔. ดูแลศิษย์อย่างใกล้ชิด ติดตามความประพฤติของศิษย์ทั้งในและนอก เวลาเรียน
๕. สอนให้ศิษย์รู้จักคิด แก้ปัญหาตาม เหตุผล

^๑ อภัย จันทวิมล, "อุดมการณ์แห่งความเป็นครู" วิทยาสาร ๔(มีนาคม ๒๕๑๒) : ๑๑๒.

^๒ ทวี บุญเกิด, "บันทึกเรื่องพระราชบัญญัติครูพุทธศักราช ๒๔๘๘," วิทยากร
๒๔๘๘, อ้างถึง ธีรช ชะอุม เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๖.

^๓ สุกิจ นิมมานเหมินทร์, "วันครู" ประชาศึกษา ๘(มีนาคม ๒๕๑๓) : ๔๒๖.

- ๖. ศึกษย์ให้ทำงานอย่างมีระเบียบ มีความรับผิดชอบ รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น^๑
- ๗. ส่งเสริมให้ศึกษย์มีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น โดยจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษาขั้นทั้งใน

และนอกหลักสูตร

- ๘. ส่งเสริมให้ศึกษย์ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
- ๙. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ศึกษย์กล้าแสดงออก
- ๑๐. ให้โอกาสศึกษย์ได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และจัดห้องเรียนให้มีสิ่งแวดล้อม

ที่ให้ประโยชน์ต่อการศึกษา เช่น มุมห้องสมุดของห้องเรียน

- ๑๑. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน เพื่อรับทราบปัญหาของเด็กร่วมกัน

และร่วมมือกัน เข้าแก้ไขโดยการพบปะกับผู้ปกครอง เป็นครั้งคราว^๒

สรุปได้ว่า ครูดี ต้องมีความรู้ทั้งในด้านวิชาสามัญ และวิชาครู มีทักษะในการสอนดี รู้จักใช้เทคนิคใหม่ ๆ มาปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ไม่มุ่งสอนทางด้านวิชาการอย่างเดียว แต่จะต้องสอนให้นักเรียนมีความรู้ควบคู่กับคุณธรรม ครูจะต้องมีจรรยาบรรณรู้จักวางตัวและประพฤติตนให้เหมาะสม^๓

ครูในปัจจุบันไม่ใช่เป็นแต่เพียงผู้สอนหนังสือ ครูจะต้องเป็นผู้มีความรอบรู้ มีความสามารถในการแนะแนวทางให้กับเด็ก การจัดครูเข้าชั้นเรียนจึงจำเป็นจะต้องพิจารณากันอย่างรอบคอบ มีหลักในการพิจารณาดังต่อไปนี้ คือ^๔

X^๑ เบญจา แสงมณี, "สมุดปกเขียว," ประชาศึกษา ๒๘(มกราคม, ๒๕๒๐); ๒๔-๒๗.

^๒ ละเมียด ลิมอักษร, "สิ่งแวดล้อมที่ให้ผลทางการศึกษา," ประชาศึกษา ๒๗(กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙); ๒๓-๒๔.

^๓ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, รายงานผลการสัมมนา "ครูผู้สร้างควมมั่นคงของสังคม," ๒๕๒๑ (ชดสำเนา), หน้า ๑๖๔-๑๖๕.

^๔ สุมิตร คุณานุกุล และคณะ, เกณฑ์ประเมินผลโรงเรียนประถมศึกษา, หน้า ๔๒.

๑. วุฒิหรือความถนัดในวิชาที่สอน ครูที่จัดให้สอนต้องมีความสามารถในการสอนตามวิชาในระดับชั้นนั้น ๆ
๒. ประสบการณ์ในการสอน ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนย่อมทราบลักษณะวิชาและปัญหาในการสอนวิชานั้น ๆ
๓. เฉลี่ยจำนวนชั่วโมงสอนให้แก่ครูอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่ครูบางคนมีงานมากจนล้นมือ และครูบางคนมีงานน้อยเกินไป
๔. คุณสมบัติพิเศษ ครูที่ได้รับมอบหมายให้สอนเด็กควรมีนิสัยรักและเมตตาเด็ก

๘. อุปกรณ์การสอน

อุปกรณ์การสอนหรือสื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาที่ช่วงความสนใจของเด็กอยู่ในระยะสั้น ๆ อุปกรณ์การสอนหรือสื่อการเรียนการสอนจะช่วยให้เด็กได้เรียนอย่างสนุกสนานไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน เราให้เด็กมีความสนใจในการเรียนเป็นเครื่องมือที่ครูใช้ช่วยให้เด็กเกิดเรียนรู้ได้เร็ว และมากที่สุด

ภิญโญ สารธ ^๑ กล่าวว่า อุปกรณ์การศึกษาหมายถึง วัสดุทุกชนิดที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และ สุทิน เนียมพลับ ^๒ เห็นว่าอุปกรณ์การสอนหรือสื่อการเรียนการสอน หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ สื่อการเรียนนับเป็นสิ่งกระตุ้นเร้าความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความอยากเรียนรู้

ในด้านความสำคัญและความจำเป็นของการใช้อุปกรณ์การสอน โสภภาพรณ ชยสมบัติ ^๓ กล่าวว่า อุปกรณ์การสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการสอนของครู

^๑ ภิญโญ สารธ, หลักการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภา, ๒๕๖๑), หน้า ๒๔๗-๒๔๘.

^๒ สุทิน เนียมพลับ, การประถมศึกษาและการศึกษาประชาบาล (กรุงเทพมหานคร : วิศวกรรมพิมพ์, ๒๕๖๒), หน้า ๑๐-๑๓.

^๓ โสภภาพรณ ชยสมบัติ และอัจฉริยา อิศรางกูร ณ อยุธยา, "การทำอุปกรณ์การสอนและวิธีใช้," ใน โครงการอบรมเสริมสมรรถภาพครูประถมศึกษา ครั้งที่ ๑ แรมสมร อยู่สภาพร บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๔), หน้า ๒๑๔ (ยึดสำเนา)

จนบางท่านได้กล่าวว่า "อุปกรณ์เป็นมือที่สามของครู" อุปกรณ์ช่วยทำให้เด็กเข้าใจบทเรียนได้กระจ่างแจ่มแจ้งขึ้น และทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ มีความเข้าใจ และความจำดีขึ้น

อุปกรณ์ต่าง ๆ แบ่งเป็นประเภทได้ดังต่อไปนี้^๑

๑. วัสดุหลายเส้น ได้แก่ กระดาษดำ แผ่นที่ แผ่นภูมิ แผ่นภาพ
๒. วัสดุมีทรง ได้แก่ วัสดุจำลอง ของตัวอย่าง ของจริง และของในพิพิธภัณฑ์ของโรงเรียน
๓. วัสดุวัสดุ ได้แก่ ระบบขยายเสียง แผ่นเสียง เครื่องอัดเสียง วิทยุ ฯลฯ
๔. ภาพนิ่ง ได้แก่ รูปภาพ ภาพเขียน ภาพถ่าย และฟิล์มสทริป
๕. กิจกรรม ได้แก่ การแสดงเป็นนิทรรศการ การสาธิต การทดลอง และการศึกษา

นอกสถานที่

๖. หนังสือทุกชนิด เป็นอุปกรณ์การศึกษาที่สำคัญมากจะขาดมิได้

ในการใช้อุปกรณ์การสอนครูจะต้องคำนึงว่า ใช้ให้คุ้มค่า เช่น มีการเตรียมเด็กให้พร้อมด้วยการอธิบายก่อนใช้อุปกรณ์ และเมื่อใช้แล้วมีการสรุปและอธิบายให้เข้าใจอีกครั้งหนึ่ง ใช้อย่างประหยัดทั้งแรงงาน เงิน และเวลา ก่อนใช้อุปกรณ์การสอนทุกครั้งต้องทดลองเสียก่อนว่า ใช้ได้ดี สะดวก และพอเหมาะกับเวลา ระวังอย่าให้การใช้อุปกรณ์ต้องคิดขัดระหว่างใช้

ในการใช้สื่อการเรียนการสอน (อุปกรณ์การสอน) ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ^๒

๑. ครูผู้สอนต้องคำนึงถึง สื่อการสอนหรืออุปกรณ์การสอนที่นำมาใช้นั้น ให้ข้อเท็จจริงที่จะไม่ทำให้เด็กเกิดความคิดผิด ๆ ได้
๒. ในด้านเนื้อหาของสื่อการเรียน ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงคุณค่าทางการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ
๓. สื่อการเรียนที่นำมาใช้นั้น ต้องเหมาะสมกับอายุ สติปัญญา และประสบการณ์ของผู้เรียน

^๑ ภิญโญ สารธร, หลักการศึกษา, หน้า ๒๔๘.

^๒ สุทิน นิยมพลับ, การประถมศึกษาและการศึกษาประชาบาล, หน้า ๓๘.

๔. ผู้สอนตระหนักถึงผู้ใช้เสมอ เพราะสื่อการเรียน ผู้เรียนควรจะใช้มากกว่าครูผู้สอน
  ๕. ครูผู้สอนควรรักษาคู่มือ ประกอบการสอนก่อน เพราะภายในคู่มือจะบอกเนื้อหาโดยย่อไว้สำหรับช่วยผู้สอน
  ๖. ต้องคำนึงถึง สื่อการเรียนที่จะนำมาใช้นั้นจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดวิพากษ์วิจารณ์ และก่อให้เกิดกิจกรรมร่วมกันในการเรียนการสอน
  ๗. ต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่าสื่อการเรียนนั้น ๆ จะช่วยสร้างปัญหาหรือช่วยแก้ไขปัญหายังหนึ่งอย่างใดหรือไม่
  ๘. ต้องรู้จักวิธีเก็บรักษาสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพดี และใช้ได้ยาวนานที่สุด
- สรุปว่าอุปกรณ์การสอน หรือสื่อการเรียนการสอน มีประโยชน์ในการช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ทำให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมการสอนมากขึ้น เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองแทนที่จะให้ครูเป็นผู้บอกฝ่ายเดียวอย่างแต่ก่อน นอกจากนั้นยังกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

✓ กิจการนิกเรียน

กิจการนิกเรียน หรือกิจกรรมนิกเรียน ซึ่งพนัส หันนาสินทร์^๑ ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึงกิจกรรมที่ไม่ได้จัดขึ้นเพื่อทเรียนโดยเฉพาะ เช่น การแสดงละครของโรงเรียน เป็นต้น และภิญโญ สาธร^๒ กล่าวว่ากิจการนิกเรียนหมายถึง บรรดากิจกรรมร่วมหรือนอกหลักสูตรทั้งหลาย ที่ให้การศึกษแก่นักเรียนนอกห้องเรียน ปริมาณและคุณภาพของกิจกรรมนิกเรียนจะมีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับอยู่กับโรงเรียนแต่ละแห่ง และความสามารถของนักเรียนแต่ละคน นอกจากนี้ วสันต์ พรหมบุญ^๓ กล่าวว่า กิจการนิกเรียนหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียนและพัฒนาการของผู้เรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการโดยนักเรียน ภายใต้ความเห็นชอบและสนับสนุนของครูอาจารย์ และผู้บริหารโรงเรียน

^๑ พนัส หันนาสินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, หน้า ๑๔๔.

^๒ ภิญโญ สาธร, หลักการศึกษ, หน้า ๓๑๖.

^๓ วสันต์ พรหมบุญ, "โปรแกรมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร," (ปริญญาานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), ภาคผนวก.

ประโยชน์ของกิจการนักเรียน

กิจการนักเรียนมีประโยชน์ดังนี้ คือ *

๑. เป็นเครื่องส่งเสริมนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะคนตรี ความเป็นผู้นำ ความสามัคคี สุขภาพร่างกายและจิต รู้จักปกครองตนเอง ช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์
๒. ทำให้หลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น เช่น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดลองสำรวจความสามารถและความสนใจของตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติสิ่งที่เคยเรียนมาจากห้องเรียน
๓. ก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างครู นักเรียน และบุคคลอื่นในโรงเรียน โดยที่ทุกคนมีโอกาสทำงานร่วมกัน ทำให้ครูรู้จักนักเรียนดีขึ้น
๔. มีส่วนช่วยเหลือชุมชน หรือควบคุมความประพฤติของนักเรียนได้ส่วนหนึ่ง

ประเภทของกิจการนักเรียน

กิจการนักเรียนที่จัดในโรงเรียนประถมศึกษา มีดังต่อไปนี้คือ ^๒

๑. กิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน เช่น สภานักเรียน กรรมการนักเรียน เป็นต้น
๒. การประชุม เช่น จัดให้มีการอภิปราย โต้วาที เป็นต้น
๓. ชุมนุมต่าง ๆ เช่น ชุมนุมภาษาต่างประเทศ ชุมนุมถ่ายรูป เป็นต้น
๔. กิจกรรมที่กระทำนอกโรงเรียน เช่น การจัดทัศนศึกษา การช่วยเหลือทำความสะอาด

ให้แก่ชุมชน

๕. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการพิมพ์ เช่น การจัดทำหนังสือพิมพ์
๖. กิจกรรมเกี่ยวกับกีฬา
๗. กิจกรรมเกี่ยวกับดนตรี
๘. กิจกรรมเกี่ยวกับการละคร และการพูดในที่สาธารณะ

* พันธุ์ หันมาสินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, หน้า ๑๔๔-๑๖๑.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๒-๑๖๗.

๙. กิจกรรมเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์
๑๐. กิจกรรมเกี่ยวกับการแนะแนวแก่นักเรียน

ทั้งนี้รวมทั้งวิธีดำเนินการป้องกันการกระทำผิดทางวินัย ดังนี้คือ^๑

๑. การส่งเสริมให้เกิดความสนใจในบทเรียน
๒. การสร้างความรักโรงเรียนให้เกิดขึ้นในหมู่นักเรียน
๓. การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะครูด้วยกัน
๔. พยายามขจัดสิ่งที่ยั่ววุ่นที่จะก่อให้เกิดความผิดทางวินัย
๕. การให้รางวัลความประพฤติดี
๖. ความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน
๗. การชี้แจงตักเตือนเป็นรายบุคคลหรือเป็นหมู่

หลักการจัดกิจกรรมนักเรียน

กิจกรรมนักเรียนมีหลักในการดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ^๒

๑. กิจกรรมทุกประเภทต้องอยู่ในความควบคุมของโรงเรียน โรงเรียนต้องคำนึงถึงสภาพของโรงเรียนว่า เหมาะสมที่จะจัดกิจกรรมชนิดใดบ้าง อาจารย์มีมากน้อยเพียงไร พอที่จะควบคุมได้ทั่วถึงหรือไม่ กิจกรรมควรจะสอดคล้องกับสังคม ชนบประเพณี และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
๒. กิจกรรมทุกอย่างที่จัดขึ้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่จะส่งเสริมความเจริญในแง่ต่าง ๆ ของนักเรียน
๓. อาจารย์ใหญ่ผู้อำนวยการหรือวิชาที่จะอนุมัติหรือไม่อนุมัติให้จัดกิจกรรมใด ๆ ที่เห็นว่าไม่ก่อให้เกิดความเจริญแก่นักเรียนหรือได้ผลไม่คุ้มค่า
๔. จำนวน ชนิด และประเภทของกิจกรรมในโรงเรียนจะต้องเป็นไปตามสัดส่วนของจำนวนนักเรียน และความต้องการของนักเรียน

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๒-๒๐๗.

^๒ วสันต์ พรหมบุญ, "โปรแกรมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร," หน้าภาคผนวก.

๕. โรงเรียนจะต้องมีวิธีการจำกัดนักเรียนคนหนึ่งไม่ให้เข้าร่วมในกิจกรรมหลายอย่างเกินไป เพราะจะทำให้เสียผลการเรียนและตัดโอกาสคนอื่น

๖. โรงเรียนควรจะต้องจัดให้มีการแนะนำแก่นักเรียน เกี่ยวกับกิจกรรมที่จะเข้าร่วมนั้น เพื่อให้เหมาะสมกับความสนใจ และความสามารถของนักเรียน

๗. พยายามหาทางส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามต้องการ วิธีการส่งเสริมอาจทำโดยตรง เช่น การแนะนำให้เห็นคุณประโยชน์ของกิจกรรมต่าง ๆ และอาจทำโดยทางอ้อม เช่น การเสียค่าบำรุงแต่น้อย หรือไม่ต้องเสียเลย หรือพยายามจัดกิจกรรมหลาย ๆ ประเภทให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกตามความสนใจที่แตกต่างกัน

๘. การใช้สถานที่สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องกำหนดเวลาให้แน่นอน เพื่อจะได้ไม่เกิดการใช้สถานที่ซ้อนกัน

๙. อาจารย์ใหญ่จะต้องแต่งตั้งอาจารย์ฝ่ายกิจกรรม เสริมหลักสูตร หรืออาจารย์ผู้ควบคุมแต่ละกิจกรรม เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

๑๐. อาจารย์ที่ควบคุมการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร มีหน้าที่จะต้องดูแลแนะนำเกี่ยวกับการเงิน และบัญชีรับ-จ่าย ของกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะต้องรายงานต่อแผนกการเงินของโรงเรียน หรืออาจารย์ใหญ่

เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน

ขึ้นอยู่กับความสะดวกของโรงเรียน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงสถานที่ ประเภทของกิจกรรมที่จัด ความพร้อมของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม

เวลาที่เหมาะในการเลือกจัดกิจกรรมคือ

๑. เวลาเรียนหรือชั่วโมงว่าง

๒. เวลาพัก

วสันต์ พรหมบุญ, "โปรแกรมการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร," หน้าภาคผนวก.

๓. เวลาหลังเลิกเรียน
๔. วันหยุดราชการ หรือวันหยุดพิเศษ
๕. วันปิดภาคเรียน
๖. จัดตามโอกาสและความจำเป็นของแต่ละกิจกรรม เช่น พิธีลอยกระทงต้องจัดในวันเพ็ญเดือน ๑๒ เป็นต้น

อาคารสถานที่

โรงเรียนประถมศึกษาที่ดี ควรมีอาคารถาวรเพียงพอ มีสนามและอาณาบริเวณกว้างขวางพอที่จะสนองความต้องการของเด็กวัยนี้จะเล่นเกม ทำการเกษตร และอื่น ๆ สภาพแวดล้อมดี ปราศจากสิ่งรบกวน เช่น ไม้ใกล้โรงงานอุตสาหกรรม ตลาดสด มีอากาศปลอดโปร่ง สภาพแวดล้อมน่ารื่นรมย์ ตกแต่งด้วยไม้ประดับ ไม้ดอก และไม้ยืนต้น

สุนน อมรรวิวัฒน์^{*} กล่าวถึง แนวคิดใหม่เกี่ยวกับการจัดอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนว่า โรงเรียนใช้เป็นที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บังเกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดหมายที่ได้วางไว้ และให้สนองภาระกิจต่าง ๆ (tasks) ของโรงเรียน ถ้าปรัชญาจุดหมาย และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนเปลี่ยนไปในลักษณะที่ *dynamic* มากขึ้น ลักษณะของห้องเรียนและอาคารเรียนก็จะสนองตอบกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

การจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมควรยึดตามแนวคิดข้างต้น ดังนี้

๑. มีลักษณะที่เหมาะสมกับวัย และส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็ก
๒. อำนวยความสะดวกต่อการเคลื่อนไหว มีความคล่องตัว เหมาะสมกับสัดส่วนจำนวนเด็กนักเรียน
๓. สามารถปรับปรุงใช้ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแสดงออกของเด็ก

ได้อย่างดี

^{*} สุนน อมรรวิวัฒน์, "โรงเรียนประถมศึกษา : ความหมายในแนวคิดใหม่," หน้า ๗-๘.

๔. ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมในหมู่เด็กเรียน

๕. มีสุนทรียภาพ เด็กเรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับความงดงามของธรรมชาติ เท่าที่จะสามารถ

ปรับปรุงได้

๖. มีความปลอดภัย มีมั่นคง แข็งแรง

๗. สนองปรัชญาและมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์การศึกษาแก่เด็ก

๘. ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาช่วยในการจัด

๙. มีการลงทุนอย่างประหยัด และใช้ให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด

เกรียง เยี่ยมสกุล^๑ กล่าวถึงลักษณะอาคารสถานที่และบริเวณในโรงเรียนประถมศึกษาที่สำคัญดังนี้

๑. อาคารเรียนที่เหมาะสมสำหรับเด็กประถมศึกษาควรเป็นอาคารชั้นเดียว ยิ่งใกล้ชิดกับพื้นดินได้มากเท่าใดจะเป็นการดี เพราะเด็ก ๆ ชอบกระโดด ชอบวิ่ง นอกจากนี้อาคารเรียนควรหันหน้าไปทางทิศเหนือหรือทิศใต้ หากแสงแดดสาดเข้าห้องเรียนมากเกินไป ควรแก้ไขด้วยการปลูกต้นไม้ อาคารเรียนและภายในอาคารเรียนหาด้วยสีอ่อน ๆ ควรจัดตกแต่งบุณะซ่อมแซมดูแลเอาใจใส่อยู่เสมอ

๒. ห้องส้วมเป็นอาคารประกอบสำคัญสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา เพราะอาคารนี้เป็นแหล่งสอนสุขศึกษาและช่วยสร้างสุขนิสัยให้เด็กได้โดยตรง

๓. สนามโรงเรียนประถมศึกษาควรมีต้นไม้ให้ร่มเงา ควรมีเครื่องเล่นสนามที่มีมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย และสามารถสนองความต้องการในด้านพัฒนาการของเด็ก

๔. โรงเรียนควรรักษาสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติไว้ให้มากที่สุด เนื่องจากสิ่งแวดล้อมทั้งกล่าวมีคุณค่าในการศึกษาของเด็ก นอกจากนี้ควรปลูกต้นไม้ในบริเวณโรงเรียนเพื่อช่วยในการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สวยงาม เด็กได้อาศัยร่มเงา และยังเป็นอุปกรณ์การสอนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น ตลอดจนทัศนศึกษภาคปฏิบัติสาขาเกษตรอีกด้วย

^๑ เกรียง เยี่ยมสกุล, โรงเรียนประถมภาคปฏิบัติ, (ธนบุรี: การช่างวุฒศึกษา, ๒๕๑๐), หน้า ๗-๒๐.

๔. โรงเรียนประถมศึกษาควรมีรั้วที่แสดงอาณาเขตของโรงเรียนและช่วยป้องกันสัตว์
เลี้ยงของราษฎรที่จะเข้ามาทำลายสิ่งของในโรงเรียนได้

พ.ศ. ๒๕๑๔ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ * ได้จัดพิมพ์คู่มือการประเมินมาตรฐาน
ฐานในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อสะดวกในเชิงปฏิบัติ เกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับอาคารสถานที่และ
บริเวณโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

๑. ที่ตั้งโรงเรียน โรงเรียนต้องตั้งอยู่ในย่านชุมชนชน นักเรียนไปกลับสะดวกทุกฤดูกาล
นักเรียนส่วนมากใช้เวลาในการเดินทางต่ำกว่า ๓๐ นาที
๒. ลักษณะที่ตั้งของโรงเรียน น้ำท่วมไม่ถึง ไม่มีน้ำขังตลอดปี ภายในและภายนอกโรง-
เรียนไม่มีกองขยะ หรือสิ่งปฏิกูล
๓. โรงเรียนตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีงามโดยไม่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งการพนัน แหล่งเสื่อมโทรม
ทางค่านิยมศีลธรรม หรือแหล่งที่ไม่เจริญตาเจริญใจ
๔. โรงเรียนมีบริเวณเพียงพอให้นักเรียนได้เล่นพักผ่อน และปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตร
ได้เป็นอย่างดี โดยเฉลี่ยควรมีเนื้อที่มากกว่า ๘ ตารางเมตรต่อนักเรียน ๑ คน
๕. บริเวณโรงเรียนได้รับการเอาใจใส่ดูแลตกแต่งอย่างเหมาะสม สวยงาม สะอาด
เรียบร้อย และร่มรื่นอยู่เสมอ มีรั้วรอบขอบชิด มีไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ยืนต้น ได้รับการดูแลตกแต่ง
สวยงาม มีที่นั่งพักผ่อน ทางเดินและสนามหญ้าได้รับการปรับปรุงตกแต่งอย่างดี
๖. อาคารเรียนถาวร ทาสีหรือน้ำมันเรียบร้อย ห้องเรียนเป็นสัดส่วนสภาพใช้การได้ดี
สะดวกต่อการเรียนการสอน
๗. โรงเรียนมีอาคารเรียนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน โดยคำนวณอัตราเฉลี่ยของ
นักเรียนต่อห้องเรียน โดยใช้สูตร

$$\text{อันดับคุณภาพ} = \frac{\text{จำนวนนักเรียนทั้งหมด}}{\text{จำนวนห้องเรียนที่ใช้จริง}}$$

* กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, คู่มือการประเมินผลมาตรฐานโรงเรียน
ประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๔), หน้า ๓-๒๖.

โรงเรียนประถมศึกษาที่ดี ควรมีนักเรียนชั้นประถมต้นไม่เกิน ๒๕ คน ต่อห้องเรียนและ
ชั้นประถมปลายไม่ควรเกิน ๓๐ คน ต่อห้องเรียน

๔. สุขลักษณะในห้องเรียน มีอากาศถ่ายเทดี อากาศไม่ร้อนอบอ้าว จนเป็นอุปสรรคต่อ
การเรียน มีประตูหน้าต่างขนาดถูกต้องและจำนวนมากพอ มีแสงสว่างเหมาะสมและทั่วถึง เด็ก
สามารถมองเห็นกระดานดำและปฏิบัติการธรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ไม่มีเสียง ฝุ่น กลิ่น ครว็น และ
สิ่งรบกวนอื่น ๆ

๕. มีห้องส้วมและที่ปัสสาวะเพียงพอกับจำนวนนักเรียน และแยกชายหญิงโดยมีเกณฑ์
นักเรียนชาย ๑๐๐ คนแรก ต่อ ๓ ที่หรือมากกว่า และเพิ่ม ๑ ที่ต่อนักเรียนที่เพิ่ม ๕๐ คน
นักเรียนหญิง ๑๐๐ คนแรก ต่อ ๔ ที่ และให้เพิ่มอีก ๑ ที่ ต่อจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น ๓๕ คน
ที่ปัสสาวะชาย ๑ ที่ ต่อ ๕๐ คน

— อาคารสถานที่ต่าง ๆ จะให้ประโยชน์ได้คุ้มค่าสมบูรณ์ ก็จำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ
ประกอบอยู่ในอาคารสถานที่เหล่านั้น อาคารเรียนบริเวณโรงเรียนและห้องต่าง ๆ ก็ต้องอาศัยวัสดุ
อุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนประกอบซึ่งช่วยให้การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างคล่องตัวมากขึ้น

วัสดุอุปกรณ์เหล่านี้มี ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ *

๑. วัสดุอุปกรณ์ทั่วไป ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำ และตู้ เป็นต้น
๒. อุปกรณ์การสอน ได้แก่ รูปภาพ เทป วิทยุ เครื่องฉายภาพยนตร์และโทรทัศน์ เป็นต้น

วัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ โรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องมี เพราะมีส่วนช่วยให้การจัดการ
ศึกษาดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

สรุปได้ว่า อาคารสถานที่ที่ดี ต้องอยู่ในสภาพดี แข็งแรงทนทาน ตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี
มีบรรยากาศน่ารื่นรมย์ มีห้องเรียนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน มีอาคารประกอบและห้องพิเศษต่าง ๆ
ซึ่งห้องเหล่านี้มีอุปกรณ์ที่จำเป็นครบครัน

* เกரியง เขียมสกุล, โรงเรียนประถมภาคปฏิบัติ, หน้า ๒๔๗.

การจัดบริการด้านต่าง ๆ

โรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นจะต้องคำนึงถึงบริการที่จะทำให้การจัดการศึกษามีลักษณะเป็นไปเพื่อการเสริมสร้างคุณสมบัตินี้ และเน้นไปเพื่อคุณภาพของชีวิตของนักเรียนมากยิ่งขึ้น โรงเรียนมิได้จัดตั้งขึ้นเพื่อสอนหนังสือแต่เพียงอย่างเดียว โรงเรียนประถมศึกษายังมีหน้าที่ที่จะจัดสิ่งแวดล้อมบรรยากาศ และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก บทบาทของครูใหญ่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรอื่นในโรงเรียนจึงมีอยู่มาก ต้องการความเอาใจใส่ และความรับผิดชอบสูง^๑

การจัดกระบวนการเรียนการสอนและการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายด้วยดี ต้องอาศัยการจัดบริการต่าง ๆ ขึ้นในโรงเรียนบริการเหล่านี้ได้แก่

๑. บริการห้องสมุดโรงเรียน
๒. บริการด้านสุขอนามัยโรงเรียน
๓. บริการสอนซ่อมเสริม
๔. บริการจัดอาหารกลางวันและโภชนาการ
๕. บริการด้านแนะแนว^๒
๖. บริการให้ความปลอดภัยแก่นักเรียน

บริการห้องสมุดโรงเรียน

บริการห้องสมุดเป็นบริการที่จะขาดเสียมิได้ในระดับประถมศึกษา เนื่องจากเด็กในระดับประถมศึกษาเป็นช่วงวัยที่ควรจะได้มีการปูพื้นฐานทางด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก เป็นต้นว่า การปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทำให้เด็กได้มีประสบการณ์และความรู้กว้างขวาง ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนของเด็กและชีวิตในอนาคต

^๑ สุมน อมรวิวัฒน์, "โรงเรียนประถมศึกษา: ความหมายในแนวคิดใหม่," หน้า ๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

เกรียง เข็มสกุล* กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของบริการห้องสมุดโรงเรียนว่า ห้องสมุดโรงเรียนควรจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก เพราะลำพังแต่การอ่านหนังสือจากชั้นเรียนก็ดี หรือฟังครูอธิบายในชั้นก็ดี ยังไม่เพียงพอ นักเรียนควรจะได้รับการส่งเสริมให้อ่านหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบอีกด้วย เพื่อเด็กจะได้มีประสบการณ์หรือความรู้กว้างขวางออกไปอีก เป็นการช่วยการเรียนรู้ในชั้นเป็นอย่างดี นอกจากนี้ห้องสมุดโรงเรียนควรจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความเพลิดเพลินของเด็ก เพราะเด็กในวัยประถมศึกษาต้องการเพื่อน ต้องการความสนุกสนาน และอยู่ในระยะเวลาที่ว่างมาก หากส่งเสริมให้เด็กใช้หนังสือเป็นเพื่อนแสวงหาความเพลิดเพลินจากการอ่านหนังสือได้ มิใช่แต่เพื่อจะช่วยให้เด็กใช้เวลาว่างในทางที่ชอบเท่านั้น เด็กยังจะได้รับประโยชน์จากการอ่านหนังสืออีกด้วย ความมุ่งหมายของการสร้างห้องสมุดโรงเรียนอีกประการหนึ่งก็คือ เพื่อสร้างนิสัยการรักการอ่านหนังสือให้แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย นิสัยนี้เป็นนิสัยที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ที่เจริญแล้ว เป็นนิสัยที่ช่วยตนเองได้ในอนาคต เป็นนิสัยของผู้ที่ทำงานโดยอาศัยหลักวิชา นิสัยนี้จะเกิดขึ้นได้จำเป็นจะต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ๆ เหมือนนิสัยที่ดีอื่น ๆ เช่นเดียวกัน

ห้องสมุดที่ดีควรมีลักษณะต่อไปนี้คือ

๑. มีเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่ได้รับการฝึกอบรมในวิชาบรรณารักษศาสตร์อยู่ประจำ หรืออย่างน้อยที่สุดก็มีครูที่มีความรู้ในด้านนี้ทำหน้าที่บรรณารักษ์
๒. มีหนังสืออุเทศ (Reference Books) เพียงพอแก่ความต้องการของนักเรียนในระดับนั้น ๆ คำราเรียนและหนังสืออ่านประกอบต้องมีให้พอ
๓. มีระบบการจัดระบบหนังสือ มีที่สำหรับวางหนังสือสะดวกแก่การหยิบและคืนคว่ำ
๔. มีโต๊ะสำหรับอ่านและเขียนพอเพียงแก่จำนวนนักเรียนที่ใช้ห้องสมุด
๕. ระบบสำหรับการยืมหนังสือควรจะเป็นไปในทางให้ความสะดวกแก่นักเรียนที่จะยืม มีเครื่องช่วยกระตุ้นให้นักเรียนอยากจะอ่านหนังสือ เช่นการแสดง (display) หนังสือที่เพิ่งได้รับใหม่ เป็นต้น

* เกรียง เข็มสกุล, โรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติ, หน้า ๑๔๓-๑๔๔.

๒ หนึ่งส หันมาสินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, หน้า ๑๔๐-๑๔๑.

๖. มีที่สำหรับอ่านหนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่าง ๆ

บริการด้านสุขอนามัยโรงเรียน

บริการด้านสุขอนามัยก็คือ การช่วยเหลือส่งเสริม การดำรงไว้ซึ่งสภาพทางกาย และทางจิตเพื่อการปรับปรุงให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี^๑

ความมุ่งหมายทั่วไปของการตรวจสุขภาพและอนามัยคือ^๒

๑. ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก และให้เด็กสนใจต่อการอนามัยของตนเองให้มากขึ้น
๒. ช่วยส่งเสริมสุขนิสัยให้ติดตัวอยู่เรื่อย ๆ ไป เพื่อจะได้มีชีวิตยืนนาน
๓. ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจเรื่องสภาพทางอนามัย และความต้องการของเด็ก
๔. ช่วยให้โรงเรียนเข้าใจถึงสภาพอนามัยของเด็ก เพื่อที่จะให้โรงเรียนจัดโครงการต่าง ๆ ให้สนองความต้องการของเด็ก

๕. ช่วยสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการแพทย์ให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กกล้าไปหาแพทย์ในโอกาสต่อไป

๖. ช่วยให้เด็กเข้าใจและรู้จักคุณค่าของอาชีพแพทย์ เทคนิคพื้นฐานที่สำคัญของอาชีพแพทย์ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้อันเป็นพื้นฐานในการบำบัดรักษา

๗. ช่วยค้นหาสิ่งบกพร่องต่าง ๆ ที่จะทำให้เด็กเกิดอาการผิดปกติ

๘. ช่วยค้นหาลักษณะ ที่เปลี่ยนแปลงทางสุขภาพของเด็กแต่ละคน

งานในการให้บริการด้านสุขภาพและอนามัยที่โรงเรียนควรจัดทำดังต่อไปนี้^๓

๑. จัดการตรวจสุขภาพทั่วไปของนักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน เช่น ตรวจตาหู ฟัน ฯลฯ

๒. จัดให้มีการปลูกฝังนิสัย ในเวลาที่มีโรคติดต่อระบาดขึ้น

^๑ สุมิตร คุณานุกร และคณะ, เกณฑ์ประเมินผลโรงเรียนประถมศึกษา, หน้า ๘๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘.

- ๓. จัดทำระเบียบคณะกรรมการสุขภาพ และอนามัยของนักเรียน
- ๔. ดูแลรักษาการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ การปฐมพยาบาล

ความรับผิดชอบของครูเกี่ยวกับบริการด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ *

- ๑. ตรวจสอบสุขภาพทั่ว ๆ ไปของเด็กเป็นประจำทุกวัน เช่น ตรวจฟัน เล็บ ผม เป็นต้น
- ๒. สังเกตอาการผิดปกติทางร่างกายของเด็ก เช่น การหิงไม่ดี สายตาไม่ดี

อารมณ์ไม่ดี

- ๓. ส่งนักเรียนที่มีอาการผิดปกติไปหาแพทย์
- ๔. ให้ความร่วมมือกับพยาบาล และนายแพทย์
- ๕. ส่งเสริมให้เด็กปฏิบัติสุขนิสัย และให้มีทัศนคติที่ดีทางอนามัยจนแสดงออก เป็นนิสัย

บริการสอนซ่อมเสริม

งานโดยทั่วไป หรือแม้แต่ในวงการครูมักเข้าใจกันว่า การสอนซ่อมเสริมนั้นคือการสอนพิเศษนอกเวลาเรียน หรือการสอนเด็กที่เรียนอ่อน เด็กที่เรียนช้าให้ทันเพื่อน ๆ ซึ่งความหมายเหล่านี้มีส่วนถูกอยู่บ้าง เป็นบางส่วน

ประคอง สุทessar^๒ ได้ให้ความหมายที่แท้จริงของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า คือ การสอนเพื่อซ่อมส่วนที่เด็กยังบกพร่อง และเสริมในสิ่งที่เราปรารถนาให้เด็กเจริญก้าวหน้าในทางที่ดี ให้เขาเหล่านั้นประสบความสำเร็จในการเรียน ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน

สาเหตุที่ทำให้การเรียนของเด็กล้มเหลวมีอยู่มากมาย และเป็น เรื่องที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนซึ่งจัดเป็นองค์ประกอบใหญ่ ๆ ได้ ๓ ประการคือ^๓

* เรื่องเดียวกัน.

^๒ ประคอง สุทessar, "การสอนซ่อมเสริม," ในโครงการอบรม เสริมสมรรถภาพครูประถมศึกษา ครั้งที่ ๑ แรมสมร อยู่สุภาพร บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔), หน้า ๑๘๖. (ยึดสำเนา).

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๖-๑๘๗.

๑. องค์ประกอบทางด้านร่างกายหรือชีววิทยา ได้แก่ ความบกพร่องของระบบการทำงานในร่างกาย เช่น การเห็น การได้ยิน การพูดผิดปกติ ระบบประสาททำงานผิดปกติ สุขภาพทั่ว ๆ ไป เป็นต้น

๒. องค์ประกอบทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ระดับสติปัญญา การรับรู้ การปรับตัวทางอารมณ์ และสังคม หรือความรู้สึก เกี่ยวกับตนเอง เป็นต้น

๓. องค์ประกอบทางด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางครอบครัว สภาพโรงเรียน หลักสูตร วิธีสอนและตัวครู เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าความล้มเหลวในการเรียนของเด็กมาจากสาเหตุต่าง ๆ การที่เด็กเรียนอ่อนหรือเรียนไม่ทันเพื่อนจึงมิใช่เป็นเพราะ เด็กมีสติปัญญาต่ำกว่า เด็กอื่นแต่เพียงอย่างเดียว เป็นหน้าที่ของครูจะต้องหาสาเหตุที่แท้จริง แล้วหาวิธีแก้ไขให้เหมาะสม แล้วทำการสอนซ่อมเสริมให้กับเด็กทุก ๆ คน ที่ได้รับความล้มเหลวทางการเรียน เรียนไม่ทันเท่าที่ควร หรือไม่อาจเรียนได้ตามความสามารถที่แท้จริงของเขา

เด็กที่ควรได้รับการสอนซ่อมเสริมแบ่ง เป็นประเภทได้ดังนี้ *

๑. เด็กเรียนช้า (มี I.Q. ประมาณ ๕๐-๕๐)
๒. เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้เฉพาะอย่าง เช่น การอ่าน การเขียน การคิดเลข การรับรู้ ฯลฯ เช่น เด็กบางคนอ่านคล่อง แต่เขียนสะกดตัวผิดเสมอ ๆ บางคนคิดเลขที่เป็นจำนวนเลขล้วน ๆ เก่ง แต่ถ้าเป็นโจทย์ปัญหาจะทําไม่ค่อยได้ เพราะมีปัญหาทางการอ่านเข้ามาสัมพันธ์อยู่ด้วย
๓. เด็กฉลาด (มีระดับสติปัญญาสูงกว่าเด็กปกติ I.Q. ประมาณ ๑๒๐-๑๖๐) ซึ่งเด็กบางคนอาจเรียนเก่งเพียงด้านเดียว บางคนอาจเรียนเก่งหลาย ๆ ด้าน
๔. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การเห็น การได้ยิน การพูด แขนหรือขาพิการ ระบบประสาทผิดปกติ ฯลฯ

* เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๗, ๑๘๐-๑๘๕.

๕. เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ ไม่เต็มใจเรียน ขาดแรงจูงใจ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากทางร่างกายของเด็กเอง เช่น สมองได้รับความกระทบกระเทือนหรือความผิดปกติของร่างกายหรืออาจมีสาเหตุจากสิ่งแวดล้อมของเด็ก เช่น สภาพทางบ้าน ความยากจน ความกดดันจากทางโรงเรียน เด็กประเภทนี้มักจะมีอาการก้าวร้าว บางคนก็หือถอยหนี เก็บตัวเงียบอยู่คนเดียว บางคนก็มีความคิดวิตกกังวล ผันกลางวัน ปัญหาทางพฤติกรรมนี้เกิดขึ้นกับเด็กทุกประเภท ไม่ว่าจะมึระดับสติปัญญาสูงหรือต่ำ ร่างกายปกติหรือไม่ปกติ

๖. เด็กที่ค้อยทางวัฒนธรรมหรือประสบการณ์ เด็กประเภทนี้มักจะเป็นเด็กที่อยู่ห่างไกล เช่น ตามชนบทของภาคต่าง ๆ เด็กชาวเขา เด็กชาวเรือ เด็กจากสลัม เป็นต้น การช่วยเหลือเด็กประเภทนี้ขึ้นอยู่กับความบกพร่องในสิ่งที่เด็กขาดไป เช่น เด็กนางพวกมีความบกพร่องในเรื่องการใช้ภาษาสื่อความหมาย เด็กบางพวกอาจบกพร่องในเรื่องของประสบการณ์เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจ

ก่อนที่จะให้บริการสอนซ่อมเสริมครูจะต้องสืบทราบสาเหตุของปัญหาที่ทำให้เกิดความล้มเหลวทางการเรียนเสียก่อน เพื่อที่จะสอนซ่อมเสริมได้ถูกต้อง และวางแผนว่าจะจัดการเรียนการสอนได้อย่างไร

การที่จะวินิจฉัยเด็กเข้ารับบริการสอนซ่อมเสริม มีเทคนิคในการวินิจฉัยอยู่ ๒ อย่าง คือ^๑

๑. การวินิจฉัยเป็นทางการ มักจะใช้ข้อทดสอบที่เป็นมาตรฐาน
๒. การวินิจฉัยอย่างไม่เป็นทางการ มักจะใช้ข้อทดสอบที่ครูทำขึ้นเอง จากการสังเกตและการบันทึกประจำวัน พฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน สังเกตจากผลงานที่ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือการบ้าน สังเกตจากการอ่านออกเสียงและอ่านในใจ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับตัวเด็กที่ครูควรทราบคือ^๒

๑. ความสามารถในการเรียนรู้ หรือระดับสติปัญญา มักจะใช้ข้อทดสอบเชาว์นี้ (I.Q)
๒. ผลการเรียนด้านต่าง ๆ ๆ โดยเฉพาะวิชากลุ่มทักษะ ภาษาไทย และคณิตศาสตร์
๓. ประวัติของเด็กเกี่ยวกับครอบครัว สุขภาพ บุคลิกภาพ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากทางบ้าน

และทางโรงเรียน

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๘.

๔. ผลจากการวิจัยพบว่าเด็กควรจะได้รับบริการสอนซ่อมเสริมอย่างไร

บริการสอนซ่อมเสริมที่จัดให้แก่เด็กมีหลักที่ควรคำนึงดังต่อไปนี้^๑

๑. ครูจะต้องทราบวิธีการรับรู้ของเด็กแต่ละคนว่า มีจุดเด่นและจุดด้อยในการรับรู้ทางด้านใดบ้าง แล้วบ่อนความรู้ในทางเด่นและช่วยสอนซ่อมเสริมหรือแก้ไขในส่วนที่เป็นจุดด้อย

๒. เวลาที่ใช้สอนซ่อมเสริมแต่ละครั้งไม่ควรจะนานเกินไป ซึ่งอาจสอนซ่อมเสริมได้ในเวลาเรียน หรือเวลาก่อนเข้าเรียนในตอนเช้า ขณะพักกลางวัน และเวลาหลังเลิกเรียน

๓. ใช้วิธีเสริมหลังเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับตัวเด็ก พยายามช่วยให้เด็กได้รับผลสำเร็จในการเรียน

๔. ควรใช้วิธีการสอนใหม่ ๆ ไม่ซ้ำกับวิธีเดิมที่เด็กล้มเหลวมาแล้ว และไม่ควรรสอนในสิ่งที่รู้แล้วซ้ำอีก

๕. วางแผนการสอนให้เหมาะสมกับเด็ก เพราะเด็กแต่ละคนย่อมมีปัญหาที่ต่างกันไป

๖. ติดตามผลการพัฒนาของเด็กอย่างใกล้ชิด ว่ามีพัฒนาการขึ้นมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้วางแผนขั้นต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๗. ครูที่สอนซ่อมเสริมควรมีความรัก เมตตาเด็ก เป็นผู้ที่มีความเข้าใจเด็ก รู้จักนำความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กมาใช้แก้ปัญหา ครูจะต้องเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์แจ่มใส ว่างใจ ไม่โกรธง่าย

บริการอาหารกลางวัน

พนัส หันนาสินทร์^๒ กล่าวว่า บริการอาหารกลางวัน เป็นสิ่งที่โรงเรียนควรจัดเพื่อบริการ โรงเรียนอาจจะจัดเองหรือให้กลุ่มบุคคลอื่นจัด แต่ต้องอยู่ในความดูแลของคณะกรรมการอาหารและโภชนาการของโรงเรียน โดยโรงเรียนต้องจัดโรงอาหารที่มีวัสดุอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกอย่างครบครันและพอเพียง เพื่อให้เด็ก เรียนและครูรับประทานพร้อมกัน

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๔-๑๘๐.

^๒ พนัส หันนาสินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, หน้า ๒๒๓.

โรงเรียนจัดบริการอาหารกลางวันแก่นักเรียนที่ด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญ ๒ ประการคือ^๑

๑. เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณภาพโภชนาการ ถูกสุขลักษณะโดยพอเพียงและประหยัด
๒. เพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษา โรงเรียนย่อมถือโอกาสอบรมมารยาทในการรับประทานอาหารร่วมกัน

นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างนิสัยให้รู้จักรับประทานอาหารที่มีคุณภาพโภชนาการที่ร่างกาย ขจัดทัศนคติผิด ๆ ที่มีต่ออาหารที่มีประโยชน์ให้หมดไป

ในการจัดบริการอาหารกลางวัน โรงเรียนควรยึดหลักดังต่อไปนี้^๒

๑. จัดอาหารที่มีคุณภาพดีในราคาประหยัด
๒. จัดตั้งคณะกรรมการอาหาร และโภชนาการในโรงเรียน
๓. คำนี้ถึงความสะดวกของนักเรียน ครู และบุคลากรอื่น ๆ
๔. ควรฝึกประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน เช่น การรับประทานอาหารร่วมกัน
๕. บุคคลที่มาเยี่ยมโรงเรียน ควรรับประทานอาหารในโรงเรียน
๖. ควรจัดการประเมินผลการให้บริการจากผู้รับบริการอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

บริการด้านการแนะแนว

การแนะแนว คือบริการอย่างหนึ่งซึ่งช่วยให้คนรู้จัก เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยตนเองและพัฒนาอย่างเหมาะสม

การแนะแนวมีความมุ่งหมายพอสรุปได้ดังนี้^๓

๑. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน
๒. เพื่อป้องกัน แก้ไข ปรับปรุง ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน
๓. เพื่อสนองความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของนักเรียน

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ สุมิตร คุณานุกร และคณะ, เกณฑ์ประเมินผลโรงเรียนประถมศึกษา, หน้า ๔๔.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓.

๔. เพื่อเป็นการสำรวจความสามารถ ขอบเขตของความสามารถ ตลอดจนการใช้ความสามารถอย่างเต็มที่

๕. เพื่อให้เด็ก เรียนสามารถช่วย เหลือตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หน้าที่ของครูในฐานะ เป็นผู้แนะแนว

พรทิพย์ รัตนวิเชียร^๑ กล่าวถึงความสำคัญของครูในฐานะที่เป็นผู้แนะแนวไว้ว่า การแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา นั้น บุคคลสำคัญก็คือครูประจำชั้น เพราะอยู่ใกล้ชิด เด็กมาก สามารถให้การช่วย เหลือแนะนำ เด็กได้ตลอดเวลา และกิจกรรมการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ได้แก่ ช่วยนักเรียน เกี่ยวกับการ เรียนให้เหมาะสมที่ยังขึ้น ช่วยเหลือนักเรียนให้ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และช่วยนักเรียนให้ปรับปรุงลักษณะท่าทางของตนเอง ตลอดจนแก้ไขความบกพร่องทางกาย

และ พันัส หันนาคินทร์^๒ กล่าวว่า ครูโดยเฉพาะครูประจำชั้น อยู่ในฐานะที่อาจจะทำหน้าที่แนะแนวได้เป็นอย่างดี หน้าที่ในการแนะแนวได้แก่ พยายาม เข้าใจนักเรียน พยายามหาทางปรับปรุงบุคลิกภาพของนักเรียน

บริการให้ความปลอดภัยแก่นักเรียน

โรงเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความปลอดภัยให้แก่ นักเรียน ตลอดเวลาที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียนโดยมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยแก่นักเรียนอัน เป็นความรับผิดชอบทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรม^๓

^๑ พรทิพย์ รัตนวิเชียร, "ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อคุณภาพของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) (ปริชญานีพนธ์ครูศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๑๑.

^๒ พันัส หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, หน้า ๑๘๒-๑๘๓.

^๓ พรทิพย์ รัตนวิเชียร, "ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อคุณภาพของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม)", หน้า ๔๔.

เกี่ยวกับวิธีการให้บริการรักษาความปลอดภัย พันธ์ หันนาคินทร์^๑ ได้เสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย (Safety Education)
๒. พยายามป้องกันหรือขจัดสิ่งทีอาจเป็นภัยแก่นักเรียน (Safe School Environment)
๓. การป้องกันเพลิงไหม้ (Fire Prevention)
๔. การป้องกันอุบัติเหตุ เหตุจากการขนส่งและการจราจร

ในการรักษาความปลอดภัย นอกจากโรงเรียนที่มีหน้าที่ให้บริการแล้ว นักเรียนยังอาจมีส่วนร่วมช่วยโรงเรียนได้ดังต่อไปนี้^๒

๑. ช่วย เป็นหู เป็นตาสอดส่องสิ่งทีอาจเป็นอันตรายแก่นักเรียนอื่น
๒. ช่วยรายงานถึงอุบัติเหตุทีเกิดขึ้นแก่นักเรียนอื่น
๓. ช่วยเหลือทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยแก่นักเรียนอื่น
๔. นักเรียนโตช่วยแนะนำนักเรียนเล็กให้รู้จักป้องกันภัยอันตรายด้วยวิธีการต่าง ๆ

สรุปว่าการจัดบริการด้านต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญสมควรทีโรงเรียนจะจัดให้มีขึ้นเพื่อการเสริมสร้างคุณสมบัติและเป็นไปเพื่อคุณภาพของชีวิต ของนักเรียนมากยิ่งขึ้น โรงเรียนมิใช่มีหน้าที่สอนหนังสืออย่างเดียว แต่โรงเรียนจะต้องจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศ และจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการทุกด้านของเด็ก อันได้แก่ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

การศึกษาจะบรรลุตาม เป้าหมายทีตั้งไว้ได้ก็ด้วยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งทางบ้าน และทางโรงเรียน การทีผู้ปกครองและครูมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจะช่วยส่งเสริมทางด้านการเรียนของนักเรียน สามารถควบคุมความประพฤติ และแก้ปัญหาของนักเรียนได้

^๑ พันธ์ หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, หน้า ๒๒๗-๒๓๐.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๑-๒๓๒

พรทิพย์ รัตนวิเชียร^๑ กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองไว้ว่าครูและผู้ปกครองควรมีความเข้าใจกันดี และติดต่อกันสม่ำเสมอ เพราะผู้ปกครองจะเป็นผู้ช่วยเหลือในกิจการของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ในปัจจุบันนี้ผู้ปกครองมีบทบาทในการศึกษาแก่เด็ก โดยร่วมมือกับครูอย่างใกล้ชิดแล้วปรึกษาหารือกันจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังจะช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงกิจการของโรงเรียน มีความสนใจในการศึกษาของเด็ก และทำให้มีความรู้สึกรับผิดชอบในการให้การศึกษาอบรมเด็กให้ดีที่สุด จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องทำให้ครูและผู้ปกครองหันหน้าเข้าหากัน

วิธีการที่จะทำให้ครู และผู้ปกครองได้มีโอกาสสัมพันธ์กันวิธีการหนึ่ง ได้แก่ การจัดประชุมผู้ปกครอง ซึ่ง เกรียง เอี่ยมสกุล^๒ ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายที่สำคัญของการประชุมผู้ปกครองไว้ดังนี้ คือ

๑. เพื่อให้ครูทราบพฤติกรรมและปัญหาของนักเรียนที่บ้าน เพื่อโรงเรียนจะได้พิจารณาให้ความร่วมมือ
๒. เพื่อให้ครูทราบความต้องการของผู้ปกครอง
๓. เพื่อให้ผู้ปกครองทราบพฤติกรรมและปัญหาของนักเรียนทางโรงเรียน
๔. เพื่อให้ผู้ปกครองได้ทราบแนวการอบรม การดำเนินงาน และกิจกรรมของโรงเรียน พร้อมกับวิธีการที่ผู้ปกครองควรให้ความร่วมมือ
๕. เพื่อร่วมกันพิจารณาหาหนทางส่งเสริมกิจการของโรงเรียนโดยส่วนรวม
๖. เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของโรงเรียน

การประชุมผู้ปกครองอาจจัดเป็นการประชุมทั่วไป หรือเป็นการเฉพาะกลุ่มน้อย ๆ เฉพาะผู้ปกครองนักเรียนใหม่ หรือประชุมผู้ปกครองตามระดับชั้นก็ได้

^๑ พรทิพย์ รัตนวิเชียร, "ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อคุณภาพของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม)," หน้า ๕๐.

^๒ เกรียง เอี่ยมสกุล, โรงเรียนประถมศึกษาภาคปฏิบัติ, หน้า ๕๓-๕๔.

การที่จะทำให้ครูและผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น บางโรงเรียนได้ดำเนินการตั้งสมาคมครูและผู้ปกครองขึ้นทำหน้าที่แทนโรงเรียนและผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมนักเรียนในด้านวิชาการและทำนุบำรุงโรงเรียนเพื่อประโยชน์ของนักเรียน

สมาคมครูและผู้ปกครอง จะเชื่อมโยงให้ครูและผู้ปกครองได้พบปะสังสรรค์กัน เป็นโอกาสให้ครูรู้จักเด็กและทราบถึงความเป็นอยู่ทางบ้านของเด็ก ผู้ปกครองได้ทราบเรื่องการเรียน ความประพฤติ ของเด็กทางโรงเรียน ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมมือกันพัฒนาเด็กทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย

นอกจากการประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจง เกี่ยวกับกิจการของโรงเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนแล้ว โรงเรียนยังควรที่จะเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมในกิจการของโรงเรียน เป็นต้นว่า กิจกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญของชาติ ศาสนา หรือขนบธรรมเนียมประเพณีไทย งานประจำปีของโรงเรียน การจัดนิทรรศการของโรงเรียน งานแสดงผลงานของนักเรียน ที่จะทำให้ผู้ปกครองได้ทราบถึงความสามารถของบุตรหลานตน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และให้ความสนับสนุนส่งเสริมการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังควรถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในเรื่องเกี่ยวกับตัวเด็ก เพื่อให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ยอมรับในตัวเด็ก เห็นใจเด็ก เป็นการป้องกันและแก้ปัญหาในเรื่องความไม่เข้าใจกัน ระหว่างเด็กและผู้ปกครอง ตลอดจนปัญหาส่วนตัวของเด็ก ในการแจ้งข่าวเกี่ยวกับความเป็นไปภายในโรงเรียนให้ผู้ปกครองทราบ โรงเรียนควรกระทำอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนต้องนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ปกครองมาประกอบการพิจารณาในการจัดการศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครองในเรื่องเงิน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เมื่อถึงคราวที่จำเป็น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

งานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร มีผู้สนใจศึกษา และค้นคว้าเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ พิศรา กาญจนรัตน์^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่องสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยใช้โรงเรียนซึ่งเป็นตัวอย่างประชากร ๔๔ โรงเรียน เป็นโรงเรียนกรมสามัญศึกษา ๒๔ โรงเรียน โรงเรียนกรุงเทพมหานคร ๓๘ โรงเรียน และโรงเรียนราษฎร์ ๓๖ โรงเรียน ผลของการวิจัยพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในที่ลุ่ม อยู่ในวัดหรือสุเหร่า สนาม บริเวณโรงเรียน ห้องเรียน ล้อมและที่ถ่ายปัสสาวะมีไม่พอเพียงกับจำนวนนักเรียน การจัดน้ำดื่มน้ำใช้ในโรงเรียนไม่ถูกสุขลักษณะ การกำจัดขยะมูลฝอยส่วนใหญ่ใช้วิธีเผาและฝังรวมกำจัด ส่วนการกำจัดน้ำโสโครกมีท่อระบายน้ำโสโครก มีโรงเรียนร้อยละ ๔๓ ที่ไม่มีโรงอาหาร ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน และบ้านอยู่ในเกณฑ์ดี

ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ คณะกรรมการการวางแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร^๒ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า

- ๑. โรงเรียนต้องอาศัยที่ดินของวัด สุเหร่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและเอกชน โดยอยู่ในวัดมากที่สุดถึงร้อยละ ๔๘.๘๑
- ๒. บริเวณโรงเรียนมีเนื้อที่ระหว่างน้อยกว่า ๒ ไร่ - ๕ ไร่ และส่วนมากมีเนื้อที่สนามไม่ถึง ๑ ไร่ สภาพสนามใช้การไม่ได้ถึงร้อยละ ๑๔.๗๗ ของโรงเรียนทั้งหมด
- ๓. สภาพอาคารส่วนใหญ่พอใช้ได้ และมีอาคารที่มีแสงสว่างไม่เพียงพออยู่ถึงร้อยละ ๒๑.๓๗

^๑ พิศรา กาญจนรัตน์, "สิ่งแวดล้อมทางสุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร," (ปริญาปนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้าบทคัดย่อ.

^๒ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, ร่างแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔ (กรุงเทพมหานคร : สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, ๒๕๑๔), หน้า ๑๓-๔๓. (ยึดสำเนา)

๔. โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดโรงอาหารถึงร้อยละ ๓๔.๗๒ ส้วมมีไม่เพียงพอและชำรุดทรุดโทรม น้ำดื่ม น้ำใช้ และปริมาณน้ำมีเพียงพอ เป็นส่วนใหญ่

๕. ขาดแคลนอุปกรณ์การสอน ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องพยาบาล เป็นจำนวนมาก

๖. อัตราการตกซ้ำชั้นของเด็กนักเรียนลดลงทุกปี

๗. โรงเรียนจำนวนมากยังไม่มีกิจกรรมลูกเสือและอนุภาซาค

ด้านมาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียน

ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ สุภร ประเสริฐศิลป์^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนประถมศึกษา เขตคูสิต สังกัดกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ และ ๗ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตคูสิต ปีการศึกษา ๒๕๒๐ จำนวน ๔๕๒ คน ผลของการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ มีโรงเรียนที่มีคุณภาพดีเพียง ๑ โรงเรียน และที่มีคุณภาพควรปรับปรุง ๒ โรงเรียน จาก ๑๔ โรงเรียน และพบว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ และ ๗ และผลสัมฤทธิ์รวมวิชาภาษาไทย และวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ มีความสัมพันธ์กับมาตรฐานโรงเรียนด้านการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ รองลงมาผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์รวมวิชาภาษาไทย และวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มีความสัมพันธ์กับมาตรฐานโรงเรียนในด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน และผลสัมฤทธิ์รวมของนักเรียนวิชาภาษาไทยและวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ ก็มีความสัมพันธ์กับมาตรฐานโรงเรียนในด้านผลรวมทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

นั่นย่อมแสดงว่าสำหรับปัจจัยต่าง ๆ ในโรงเรียนแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้การศึกษาของนักเรียนสัมฤทธิ์ผล คือการเรียนการสอนที่มีมาตรฐานในระดับสูง และมีประสิทธิภาพอันเป็นหน้าที่โดยตรงของครูผู้ทำหน้าที่สอน

^๑ สุภร ประเสริฐศิลป์, "ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนประถมศึกษา เขตคูสิต สังกัดกรุงเทพมหานคร," (ปริญญาณิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๘๓-๘๔.

นอกจากนี้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนวิชาภาษาไทยและวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๔ และ ๗ ในโรงเรียนที่มีมาตรฐานต่างกันคือ ระดับดี ระดับพอใช้ และระดับปรับปรุง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑, .๐๑, .๐๕ และ .๐๑ ตามลำดับ โรงเรียนที่มีมาตรฐานระดับดีมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่างกับโรงเรียนที่มีมาตรฐานระดับพอใช้ และโรงเรียนที่มีมาตรฐานระดับควรปรับปรุงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โรงเรียนที่มีมาตรฐานพอใช้มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนวิชาภาษาไทยต่างกับโรงเรียนที่มีมาตรฐานระดับควรปรับปรุงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

สรุปได้ว่ามาตรฐานของโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน นักนี้แล้วกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ^๑ ได้ทำการวิจัย เรื่อง คุณภาพประสิทธิภาพของโรงเรียนทุกระดับในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาเกี่ยวกับด้านคุณภาพ ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของรัฐและเอกชน ระดับชั้นอนุบาล ถึงชั้นมัธยมศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร โดยจะกล่าวถึงเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งแบ่งออกเป็น ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น จำนวน ๓๑ โรงเรียน แบ่งเป็นสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ๒๒ โรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ๔ โรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๑๐๐ โรงเรียน แบ่งเป็นสังกัด กรมสามัญศึกษา ๑๑ โรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ๓๗ โรงเรียน และกรุงเทพมหานคร ๕๒ โรงเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๓๑ โรงเรียน การวิจัยทำโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบทั้งทางด้าน คุณภาพ *INPUT* และคุณภาพ *OUTPUT* ตลอดจนประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนทุกระดับ โดยที่ด้านคุณภาพ *INPUT* ได้พิจารณาถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการลงทุนการศึกษา ซึ่ง ได้แก่ อาคารสถานที่ อุปกรณ์การเรียน ครู และค่าใช้จ่ายของโรงเรียน ด้านคุณภาพ *OUTPUT* ได้พิจารณาถึงผลการสอบของนักเรียนและหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง *INPUT* และ *OUTPUT* ส่วนด้านประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา คำนึงถึงอัตราการสูญเสียในการลงทุน โดยพิจารณา จากอัตราการสอบตกและออกกลางคันของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, กองวิจัยทางการศึกษา, รายงานการวิจัย เรื่องคุณภาพประสิทธิภาพของโรงเรียนทุกระดับในกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๑-๖.

๑. คุณภาพ INPUTจากการวิเคราะห์ด้านคุณภาพ input สรุปได้ดังนี้

๑.๑ ระดับประถมศึกษาตอนต้น ปรากฏว่าโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีอัตราส่วนในเกณฑ์ดี สูงกว่าโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน แต่โรงเรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตพื้นที่ปานกลาง-ดี

๑.๒ ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ในระดับนี้ทั้งโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และกรุงเทพมหานคร มีอัตราส่วนอยู่ในเกณฑ์ดีและปานกลาง

๒. องค์ประกอบด้าน INPUT

๒.๑ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู ๑ คน

ระดับประถมศึกษาตอนต้น ทั้งโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสังกัดกรุงเทพมหานคร มีอัตราส่วนนักเรียนต่อครู ต่ำกว่า ๒๔ คน ต่อครู ๑ คน แต่โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนมีอัตราส่วนที่สม่ำเสมอมากกว่าในปี ๒๕๑๗, ๒๕๑๘ และ ๒๕๑๙ ส่วนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครนั้นแนวโน้มไม่ค่อยสม่ำเสมอในระยะ ๓ ปีนี้

ระดับประถมศึกษาตอนปลายสังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนใหญ่ (๘๑%) มีอัตราส่วนนักเรียนต่ำกว่า ๒๐ คน ต่อครู ๑ คน สำหรับสังกัดกรุงเทพมหานครนั้นจะมีจำนวนนักเรียน ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ มีอัตราส่วนจำนวนนักเรียน ๒๐-๒๔ คน ต่อครู ๑ คน และจำนวนนักเรียน ๒๖-๓๐ คน ต่อครู ๑ คน ส่วนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีการกระจายในอัตราส่วนต่าง ๆ กัน

๒.๒ อัตราส่วนจำนวนนักเรียนต่อห้อง โดยทั่วไปแล้ว อัตราส่วนจำนวนนักเรียนต่อห้องมีขนาดกระจายกัน สรุปไม่ได้แน่ชัด แต่ที่เห็นชัดคือ

ระดับประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จะมีขนาดต่ำกว่า ๒๖ คนต่อห้อง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีทั้งขนาดต่ำกว่า ๒๖ คนต่อห้องและขนาด ๓๑-๓๔ คนต่อห้อง

ระดับประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกรมสามัญส่วนใหญ่มีขนาด ๓๖-๔๐ คนต่อห้อง สังกัดกรุงเทพมหานคร มีขนาดกระจายกันอยู่มาก ในระหว่างต่ำกว่า ๓๑ คน ขนาด ๓๑-๓๕ คน และ ๓๖-๔๐ คน โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน มีขนาดต่ำกว่า ๓๑ คนต่อห้อง และ ๓๗-๔๐ คนต่อห้องมากกว่าขนาดอื่น ๆ

๒.๓ คุณวุฒิของครู

ระดับประถมศึกษาตอนต้น ครูสังกัดกรุงเทพมหานครร้อยละ ๖๑ มีวุฒิ ป.กศ.สูง หรือเทียบเท่า แต่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนร้อยละ ๖๓ มีวุฒิสามัญไม่สูงกว่า ม.๖

ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ครูสังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัด กรุงเทพมหานครจำนวนมากที่ได้วุฒิดังแต่ ป.กศ.สูง ถึงปริญญาตรีและสูงกว่า คือสังกัดกรมสามัญศึกษาร้อยละ ๘๓ และสังกัดกรุงเทพมหานครร้อยละ ๖๔ แต่ครูที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนมีเพียง ๓๒% ที่ได้วุฒิสสูงกว่า ม.๖ และเพียง ๒๒% ที่ได้วุฒิป.กศ.สูงขึ้นไป

๓. คุณภาพของ *OUTPUT* สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนมีอัตราส่วนของโรงเรียนในเกณฑ์ดี คือสูงกว่าสังกัดกรุงเทพมหานคร ในระดับ ประถมศึกษาตอนต้น และสูงกว่าโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในระดับประถมปลาย

๔. ความสัมพันธ์ระหว่าง *INPUT* และ *OUTPUT* โดยสรุปแล้วจากการวิเคราะห์ คุณภาพของ *INPUT* และคุณภาพของ *OUTPUT* มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก

๕. ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา การวิเคราะห์พบว่าระดับประถมศึกษาตอนปลาย สูญเสียร้อยละ ๔๑

ส่วนการเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างสังกัดนั้น ระดับประถมศึกษาโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร มีแนวโน้มที่จะมีประสิทธิภาพน้อยกว่าโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ

ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากรเป็นโรงเรียน ๔๐๐ โรงเรียน จาก ๒๔ เขต ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยของคะแนนการสอบไล่ปลายปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๒๑ จากจำนวน ๔ วิชาคือ สังคมศึกษา ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ พบว่ามีจำนวนโรงเรียนในระดับ ก. ซึ่งเป็นโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี ที่มีค่าเฉลี่ยทุกวิชาเท่ากับค่าเฉลี่ยกลางหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยกลาง หรือเป็นโรงเรียนที่ควรปรับปรุงวิชาการบางวิชา เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยกลาง ๑ วิชา มีจำนวน ๑๑๔ โรงเรียน คิดเป็น ๓๔.๖๕% โรงเรียนในระดับ ข. ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ควรปรับปรุงวิชาการในระดับค่อนข้างมาก ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยกลาง ๓ วิชาลงมา มีจำนวน ๑๐๖ โรงเรียน คิดเป็น ๒๖.๐๒% โรงเรียนในระดับ ค. เป็นโรงเรียนที่ควรปรับปรุงวิชาการอย่างมาก เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยกลาง ๔ วิชาขึ้นไป มีจำนวน ๑๐๗ โรงเรียน คิดเป็น ๒๖.๓๓%

และในปีเดียวกัน สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ทำการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากรเป็นโรงเรียน ๔๐๔ โรงเรียน จาก ๒๔ เขต ปีการศึกษา ๒๕๒๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์จัดตำแหน่งโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น ๔ ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ ควรปรับปรุง และควรแก้ไข ผลการวิเคราะห์จำแนกตามระดับคุณภาพใน ๔ หมวดพบว่า

หมวดที่ ๑ ด้านอาคารสถานที่-อุปกรณ์มีโรงเรียนในระดับดีมาก ๓๔ โรงเรียน คิดเป็น ๘.๓๘% โรงเรียนในระดับดี ๑๔๒ โรงเรียน คิดเป็น ๓๕.๐๖% โรงเรียนระดับพอใช้มี ๑๔๐ โรงเรียน คิดเป็น ๓๔.๕๓% โรงเรียนระดับควรปรับปรุง ๗๐ โรงเรียน คิดเป็น ๑๗.๒๕% โรงเรียนระดับควรแก้ไข ๑๔ โรงเรียน คิดเป็น ๓.๗๐%

๑ กรุงเทพมหานคร, สำนักงานการศึกษา, รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา ๒๕๒๒ (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๒), หน้า ๑-๗. (ยึดสำเนา).

๒ กรุงเทพมหานคร, สำนักงานการศึกษา, รายงานประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา ๒๕๒๒ (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๒), หน้า ๓-๔. (ยึดสำเนา)

หมวดที่ ๒ ด้านการบริหาร-บริการ มีโรงเรียนในระดับดีมาก ๑๓ โรงเรียน คิดเป็น ๓.๒๑% โรงเรียนระดับดี ๑๓๓ โรงเรียน คิดเป็น ๓๖.๘๔% โรงเรียนระดับพอใช้ ๒๐๔ โรงเรียน คิดเป็น ๕๐.๖๒% โรงเรียนระดับควรปรับปรุง ๕๒ โรงเรียน คิดเป็น ๑๒.๘๔% โรงเรียนระดับควรแก้ไข ๒ โรงเรียน คิดเป็น ๐.๕๑%

หมวดที่ ๓ ด้านการเรียนการสอน มีโรงเรียนในระดับดีมาก ๑๔ โรงเรียน คิดเป็น ๓.๕๖% โรงเรียนระดับดี ๕๗ โรงเรียน คิดเป็น ๒๓.๕๔% โรงเรียนระดับพอใช้ ๑๓๒ โรงเรียน คิดเป็น ๕๒.๕๗% โรงเรียนระดับควรปรับปรุง ๑๐๔ โรงเรียน คิดเป็น ๒๕.๕๓% โรงเรียนระดับควรแก้ไข ๑๗ โรงเรียน คิดเป็น ๔.๒๐%

หมวดที่ ๔ ด้านความสัมพันธ์-ชุมชน มีโรงเรียนในระดับดีมาก ๔ โรงเรียน คิดเป็น ๑๐.๓๓% โรงเรียนระดับดี ๑๘๔ โรงเรียน คิดเป็น ๔๖.๖๗% โรงเรียนระดับพอใช้ ๑๔๔ โรงเรียน คิดเป็น ๓๕.๕๖% โรงเรียนระดับควรปรับปรุง ๒๗ โรงเรียน คิดเป็น ๖.๖๗% โรงเรียนระดับควรแก้ไข ๓ โรงเรียน คิดเป็น ๐.๗๕%

ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร * ได้ทำการประเมินมาตรฐาน และผลสัมฤทธิ์การเรียนชั้น ป. ๓-๔ ดังต่อไปนี้ คือ

ก. ประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบ ประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ของสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ กระทรวง ศึกษาธิการ ฉบับปรับปรุง เป็นเครื่องมือซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ ๔ หมวด แบ่งเป็นระดับ ดีมาก ดี พอใช้ ควรปรับปรุง และควรแก้ไข ผลของการประเมินพบว่า

๑. ด้านอาคารสถานที่-อุปกรณ์ มีโรงเรียนในระดับดีมาก ๓๑ โรงเรียน คิดเป็น ๗.๕๔% โรงเรียนระดับดี ๓๔๔ โรงเรียน คิดเป็น ๑๘.๒๒% โรงเรียนระดับพอใช้ ๒๒๓ โรงเรียน คิดเป็น ๕๕.๖๒% โรงเรียนระดับควรปรับปรุง ๓๘ โรงเรียน คิดเป็น ๑๕.๕๔%

๒. ด้านการบริหารโรงเรียน มีโรงเรียนในระดับดีมาก ๒๓๗ โรงเรียน คิดเป็น ๗๖.๖๖% โรงเรียนระดับดี ๘๗ โรงเรียน คิดเป็น ๒๖.๑๓% โรงเรียนระดับพอใช้ ๓๓ โรงเรียน คิดเป็น ๑๓.๗๖% โรงเรียนระดับควรปรับปรุง ๑๔ โรงเรียน คิดเป็น ๓.๕๑%

---

* กรุงเทพมหานคร, สำนักงานศึกษา, รายงานผลการประเมินมาตรฐานและผลสัมฤทธิ์การเรียนชั้น ป.๓-ป.๔ ปี ๒๕๒๔ (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๔), หน้า ๓-๘. (ยึดสำเนา)

๓. ด้านการเรียนการสอน มีโรงเรียนระดับดีมาก ๑๙๐ โรงเรียน คิดเป็น ๔๖.๒๒%
โรงเรียนระดับดี ๑๔๔ โรงเรียน คิดเป็น ๓๕.๐๓% โรงเรียนระดับพอใช้ ๖๔ โรงเรียน คิดเป็น
๑๕.๓๒% โรงเรียนระดับควรปรับปรุง ๑๓ โรงเรียน คิดเป็น ๓.๐๖%

๔. ด้านความสัมพันธ์-ชุมชน มีโรงเรียนระดับดีมาก ๓๓๔ โรงเรียน คิดเป็น ๘๑.๒๗%
โรงเรียนระดับดี ๖๖ โรงเรียน คิดเป็น ๑๖.๐๖% โรงเรียนระดับพอใช้ ๑๑ โรงเรียน คิดเป็น
๒.๖๔%

ข. ประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ชั้น ป.๓-ป.๔ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา
กรุงเทพมหานคร เป็นผู้ประเมิน ดังต่อไปนี้

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ตัวอย่างประชากรจำนวน ๑๑,๑๑๐ คน จาก ๔๑๑
โรงเรียน ผลการวิเคราะห์พบว่ามีโรงเรียนที่ค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์
ภาษาไทย และสร้างเสริมลักษณะนิสัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยกลาง จำนวน ๑๖๔ โรงเรียน คิดเป็น ๔๑.๑๒%
จำนวน ๑๘๔ โรงเรียน คิดเป็น ๔๕.๔๔% และจำนวน ๒๐๐ โรงเรียน คิดเป็น ๔๘.๖๖% ตามลำดับ
ส่วนโรงเรียนที่ค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และสร้างเสริมลักษณะ
นิสัยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยกลางมีจำนวน ๒๔๒ โรงเรียน คิดเป็น ๕๘.๕๘% จำนวน ๒๒๒ โรงเรียน คิดเป็น
๕๔.๐๑% และจำนวน ๒๑๑ โรงเรียน คิดเป็น ๕๑.๓๔% ตามลำดับ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มีโรงเรียนที่ค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และสร้างเสริมลักษณะนิสัยสูงกว่าค่าเฉลี่ยกลาง จำนวน ๑๗๔ โรงเรียน
คิดเป็น ๔๓.๓๔% จำนวน ๑๘๖ โรงเรียน คิดเป็น ๔๕.๐๓% และจำนวน ๑๗๔ โรงเรียน คิดเป็น
๔๓.๓๔% ตามลำดับ ส่วนโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์ ภาษาไทย
และสร้างเสริมลักษณะนิสัยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยกลาง มีจำนวน ๒๓๔ โรงเรียน คิดเป็น ๕๖.๖๖%
จำนวน ๒๒๗ โรงเรียน คิดเป็น ๕๕.๙๖% และจำนวน ๒๓๔ โรงเรียน คิดเป็น ๕๖.๖๖% ตามลำดับ

ด้านความพร้อมของโรงเรียน

ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ สมพงษ์ จิตระดับ^๑ ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ตัวอย่างประชากรประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษา ๒๒๔ คน และครูประจำการ ๒๒๖ คน ผลของการวิจัยพบว่า

๑. จากความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการในการให้หน้าหนักค่าเฉลี่ยต่อความพร้อมในด้านต่าง ๆ ๕ ด้าน ตำแหน่งหน้าที่การงานมีผลต่อการให้หน้าหนักความพร้อมในแต่ละด้านโดยตรง โดยส่วนใหญ่ผู้บริหารการศึกษาจะให้หน้าหนักค่าเฉลี่ยความพร้อมในด้านต่าง ๆ สูงกว่าครูประจำการในเกือบทุก ๆ ข้อ และผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นพร้อมกันทั้ง ๕ ด้าน โดยเฉลี่ยแล้วผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการมีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับความพร้อมในด้านต่าง ๆ ๕ ด้านนี้ แตกต่างกันในระดับความมีนัยสำคัญ .๐๕ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการบริหารงานในระดับโรงเรียนทางด้านวิชาการของผู้บริหารยังไม่สามารถทำได้ดีในเรื่องของการดำเนินงาน การวางแผน การประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันกับครูประจำการในโรงเรียนได้อย่างถูกต้องในแนวเดียวกัน

๒. ในเรื่องของผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ นั้นเมื่อพิจารณาในเรื่องระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเป็นครู อายุเฉลี่ยและด้านอื่น ๆ ประกอบด้วยกันจะเห็นได้ว่าทั้งผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการมีความพร้อมเป็นอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ และคาดว่าจะมีปัญหาและอุปสรรคในด้านนี้ไม่มากนัก

๓. ความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และแหล่งบริการทางวิชาการ นับเป็นความพร้อมที่มีอยู่ในระดับน้อยที่สุด และไม่เพียงพอในทุก ๆ เรื่อง และจะกลายเป็นปัญหาและอุปสรรคอันสำคัญยิ่ง

---

^๑ สมพงษ์ จิตระดับ, "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑" (ปริญญาานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๑๔๐-๑๔๒.

ในระดับโรงเรียนทุกโรงเรียน เพราะในสภาพที่เป็นอยู่ที่ไม่อาจตอบสนองและใช้อำนวยความสะดวกการใช้หลักสูตร ประถมศึกษา ๒๕๒๑ ให้เกิดประสิทธิภาพได้เลย และยังอาจส่งผลโดยตรงให้ความพร้อมที่มีอยู่ในระดับสูงของผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการลดน้อยลง เพราะขาดการสนับสนุนด้านนี้เพียงพอ

๔. ความพร้อมในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และวัสดุหลักสูตร ความพร้อมในด้านนี้จะเกิดขึ้นกับผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการได้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับการบริหารงานในเรื่องการจัดอบรมสัมมนาตามแนวหลักสูตรใหม่ให้แก่ครู และผู้บริหารการศึกษาได้อย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพเพียงไร ซึ่งตามรูปการในเรื่องการอบรมหลักสูตรที่ผ่านมา และที่จะเกิดขึ้นอีกมีลักษณะที่จะสร้างความเข้าใจให้แก่ครูไม่เพียงพอจนอาจทำให้เกิดความคลุมเครือและไม่มั่นใจต่อการนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องได้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากขาดการวางแผนการจัดอบรมที่ไม่ดีและไม่มีประสิทธิภาพ กระชั้นชิด และใช้เวลาน้อยไป ปัญหาในค่านี้ย่อมจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน เพราะผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำการไม่มีเวลาในการเตรียมนักเรียน และตนเองให้ตีพอนในอันที่จะรับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในครั้งนี้

๕. ความพร้อมในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน นับเป็นความพร้อมที่มีอยู่ในระดับสูง และดียิ่งในตัวของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติ ตามกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้เป็นอย่างดี และมีความสามารถที่จะปฏิบัติได้ดี ถ้าได้รับการช่วยเหลือจากความพร้อมในด้านอื่น ๆ อย่างเพียงพอ

๖. ความพร้อมในด้านสื่อการเรียน นับเป็นความพร้อมที่มีอยู่ในระดับต่ำมาก และไม่เพียงพอในทุก ๆ เรื่อง ขาดแคลนทั้งนโยบาย งบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ และการสนับสนุนในการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ ผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการในโรงเรียน ไม่ได้จัดทำสื่อการเรียนประเภทต่าง ๆ ขึ้นประกอบการสอนเลย นักเรียนเองก็ไม่สามารถจัดหาสื่อการเรียนได้ด้วยตนเองอย่างเพียงพอ จึงนับเป็นปัญหาและความขาดแคลนที่เกิดขึ้นจากทุก ๆ ฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัญหาที่สำคัญอีกอันหนึ่งที่ทำให้การดำเนินการหลักสูตรไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ถ้าปราศจากการสนับสนุน และช่วยเหลือแก่ครูประจำการอย่างเพียงพอ

๗. ความพร้อมในด้านการวัดและประเมินผล นับเป็นความพร้อมที่ดีพอสมควรในโรงเรียนส่วนหนึ่ง และกลับเป็นอุปสรรคและปัญหาในโรงเรียนอีกหลาย ๆ แห่ง สิ่งที่จะทำให้สภาพการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับดี หรือ เป็นปัญหานั้นขึ้นอยู่กับบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในด้านนี้โดยตรง อีกทั้งการจัดหาวัสดุครุภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลด้วย ดังนั้นความพร้อมในเรื่องการวัดและประเมินผลตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ จะพบว่ามิโรงเรียนที่สามารถทำได้ดี และบางโรงเรียนที่มีปัญหาและอุปสรรคในจำนวนโรงเรียนที่เกือบจะเท่า ๆ กัน

สรุปว่า โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ไม่พร้อมต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ อันเนื่องมาจากระดับมาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียนยังแตกต่างกันในเรื่องขนาดโรงเรียน จำนวนบุคลากร นักเรียน และคุณภาพทางการศึกษา

และในปีเดียวกัน สิริมา เกษมสิริสวัสดิ์ * ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของครู และนักเรียนต่อการจัดโรงเรียนแบบสองผลัดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้ตัวอย่างประชากร ซึ่งเป็นครูรอบเช้า และครูรอบบ่าย จำนวน ๒๕๐ คน นักเรียนรอบเช้าและรอบบ่ายจำนวน ๖๐๐ คน ผลของการวิจัยพบว่านักเรียนรอบเช้าและรอบบ่ายไม่มีสถานที่และห้องสำหรับพักผ่อนก่อนและหลังจากเลิกเรียน นักเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน ทั้งมีขาดเรียนในวันเสาร์ และมีความผูกพันกับทางโรงเรียนน้อยลงเนื่องจากอยู่ภายในโรงเรียนเพียงครึ่งวัน โรงเรียนมีห้องสมุดและหนังสือไม่เพียงพอสำหรับให้นักเรียนค้นคว้า เรื่องที่เป็นปัญหามากในความคิดเห็นของครูและนักเรียนคือ ครูและนักเรียนมีเวลาว่างมากเกิดไป ไม่มีใครดูแลนักเรียนที่บ้าน เพราะผู้ปกครองหางานไม่มีเวลาควบคุมความประพฤติของนักเรียนน้อย โรงเรียนมีสถานที่ให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เพียงพอ ครูและนักเรียนไม่มีโอกาสได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันนอกห้องเรียน ส่วนการที่นักเรียนหนีโรงเรียนนั้นครูเห็นว่าไม่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนเลย ครูและนักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้จัดโรงเรียนสองผลัดมาเป็นผลัดเดียว และเพิ่มอาคารสถานที่และอุปกรณ์ให้มากยิ่งขึ้น

---

* สิริมา เกษมสิริสวัสดิ์, "ความคิดเห็นของครู และนักเรียนต่อการจัดโรงเรียนแบบสองผลัดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" (ปริญญาณิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๑๑๔-๑๑๕.

ปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพิเศษ การจัดบริการ และต้องการให้ผู้บริหารให้ความสำคัญเท่าเทียมกันแก่ครูและนักเรียนที่อยู่ในรอบเช้าและรอบบ่าย

ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ จันทนา ตั้งสุวรรณพานิช^๑ ทำการวิจัยเรื่องการใช้แผนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหารนอกสถานศึกษา ๕๐ คน ผู้บริหารในสถานศึกษา ๒๕๔ คน และครูประจำการ ๕๐๐ คน ผลของการวิจัยพบว่า จากการวิเคราะห์แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มประสบการณ์ จริยศึกษา ศิลปะศึกษา ดนตรี-นาฏศิลป์ พลศึกษา และกิจกรรมสร้างนิสัย ปรากฏว่าในกลุ่มประสบการณ์ จริยศึกษา ศิลปะศึกษา และพลศึกษานั้น องค์ประกอบของกลุ่มประสบการณ์ซึ่งได้แก่จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียน และการวัดผลอยู่ในเกณฑ์ดีและเหมาะสมแล้วทุกองค์ประกอบ

ส่วนกลุ่มประสบการณ์ ดนตรีและนาฏศิลป์ มีองค์ประกอบของกลุ่มประสบการณ์ที่ต้องปรับปรุงเป็นบางส่วนคือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ว่า "เล่าเรื่องเกี่ยวกับทำนองจังหวะระหว่างเพลงไทยสากล เปียโน เทียบให้เด็กเขียนฟัง" และสื่อการเรียนที่เกี่ยวกับ "เทปเพลงไทยเดิมและเพลงไทยสากล" และที่แก้ไขทั้งหมดคือองค์ประกอบของกลุ่มประสบการณ์ที่เกี่ยวกับจุดประสงค์ที่ว่า "บอกความแตกต่างของเพลงไทยเดิมและเพลงไทยสากลได้พอสมควร"

สำหรับกลุ่มประสบการณ์กิจกรรมสร้างนิสัย มีองค์ประกอบของกลุ่มประสบการณ์ที่ต้องปรับปรุงเป็นบางส่วน คือจุดประสงค์ที่ว่า "ยอมรับผิดเมื่อตนทำผิด" และกิจกรรมการเรียนการสอนที่ว่า "ให้เด็กเขียนนำข่าวจากหนังสือพิมพ์ หรือข่าวชาวบ้านที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์มาแล้วให้เพื่อนฟังแล้วช่วยกันวิจารณ์"

^๑ จันทนา ตั้งสุวรรณพานิช, "การใช้แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร" (ปริญญาณิพนธ์ คุรุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า๒๕๕-๒๕๖.

ปัญหาของครูเกี่ยวกับการใช้แผนการสอน ครูประสบปัญหาเกี่ยวกับความรู้ในเรื่องความรู้พื้นฐานของการสอนจริงศึกษา และวิธีบูรณาการ

ครูไม่มีทักษะ และ/หรือ ไม่มีความพร้อมที่จะทำตามหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตรเกี่ยวกับความสามารถในการให้นักเรียนเข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรม เพื่อปลูกฝังการสร้าง เสริมลักษณะนิสัย ความพร้อมในการจัดทำสื่อการเรียน และการสนับสนุนของโรงเรียนในการจัดสื่อการเรียนที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน

วิธีวัดผล ครูผู้สอนใช้วิธีสังเกตความตั้งใจ ความสนใจในขณะที่เรียนมาเป็นอันดับแรก ส่วนวิธีอื่น ๆ รองลงมาได้แก่ ตรวจสอบผลงาน สังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก สนทนาและซักถาม ทดสอบ สังเกตความร่วมมือในการทำงานเป็นกลุ่ม และศึกษาเป็นรายบุคคล

ด้านการบริหารและการนิเทศในโรงเรียน

พ.ศ. ๒๕๑๓ กฤษณา ขำยัง^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลนครกรุงเทพ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการ ตัวอย่างประชากรเป็นครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลนครกรุงเทพ จำนวน ๔๗ คน ผลของการวิจัยพบว่าครูใหญ่ทั้งกลุ่มมีความเข้าใจงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับคือ เรื่องการวัดและประเมินผลการศึกษา การนิเทศการศึกษาในโรงเรียน หลักการบริหารที่สำคัญบางประการ จิตวิทยาการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก เรื่องเกี่ยวกับการศึกษาโดยทั่วไป เรื่องหลักสูตรและวัสดุประกอบหลักสูตรอื่น ๆ หลักการสอนและวิธีสอนโดยทั่วไปรายวิชา และยังพบว่าครูใหญ่ที่มีวุฒิสูงจะได้คะแนนความเข้าใจงานวิชาการสูง ครูใหญ่ที่มีประสบการณ์เป็นครูใหญ่นาน อายุราชการสูง อายุจริงสูงจะได้คะแนนความเข้าใจงานวิชาการต่ำ ปัญหาและอุปสรรคที่พบมากที่สุดคือ โรงเรียนไม่มีงบประมาณจัดตั้งห้องสมุด ไม่มีครูบรรณารักษ์ หนังสือไม่มีเพียงพอ ไม่น่าสนใจ และไม่เหมาะสมกับเด็ก

^๑ กฤษณา ขำยัง, "ความคิดเห็นของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลนครกรุงเทพ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการ" (ปริญญาานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกบริหารการศึกษา วิทยาลัยครู จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓), หน้าบทคัดย่อ.

ปัญหาของลงมาคือ อุปสรรคการสอนมีไม่เพียงพอ บริเวณโรงเรียนแคบ ครูใหญ่มีงานธุรการมาก ไม่มีเวลาช่วยครูดูแลเกี่ยวกับการสอน

พ.ศ. ๒๕๑๔ พระศรี ทองสมจิตร^๑ ได้วิจัยพฤติกรรมทางการบริหารโรงเรียนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากรเป็นครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ๓๘๒ คน ผลของการวิจัยพบว่าในเรื่องพฤติกรรมทางด้านการวางแผนการสั่งการ อยู่ในระดับน้อย ในด้านการจัดองค์การบริหารบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านการเสนอรายงานอยู่ในระดับสูง นอกจากนั้นในปีเดียวกัน สุริช แก้วเกษ^๒ ได้ทำการวิจัยการบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหาร ๕๐ คน นักวิชาการ ๓๐๐ คน และประชาชน ๒๑๒ คน ผลของการวิจัยพบว่าในด้านการบริหารวิชาการ การรวมโรงเรียนประถมศึกษาของเทศบาลและขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เข้าด้วยกันส่งผลถึงการดำเนินงานการสอนของคณะครู ครูเกิดความเบื่อหน่ายไม่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุดเท่าที่ควร ผู้บริหารมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร วิธีสอน การใช้อุปกรณ์น้อยมาก จึงทำให้มีความบกพร่องด้านควบคุมครูให้ปฏิบัติงานการสอน ครูขาดขวัญ กำลังใจในการทำงาน ไม่ได้ได้รับความก้าวหน้าในอาชีพเท่าที่ควร และผู้บริหารไม่เข้าใจผู้ปฏิบัติงานดีพอ ส่วนการบริหารกิจการนักเรียน ผู้บริหาร นักวิชาการ และประชาชนให้ความสนใจแก่งาน กิจการนักเรียนในระดับมาก ในด้านการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้บริหารปฏิบัติงานด้านนี้น้อยมาก จนไม่มีการปฏิบัติเลย

^๑ พระศรี ทองสมจิตร, "พฤติกรรมทางการบริหารโรงเรียนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" (ปริญญาานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้าบทคัดย่อ.

^๒ สุริช แก้วเกษ, "การบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๑๔), หน้าบทคัดย่อ.

พ.ศ. ๒๕๒๐ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ^๑ ได้สำรวจสภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากร เป็นครูใหญ่ทั้งหมด ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ๓๔๖ คน ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน ๒๑๖ คน ผลของการวิเคราะห์พบว่าการบริหารงานของหน่วยบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานครอยู่ในสภาพพอใช้ และควรปรับปรุงสิ่งที่ควรปรับปรุงมากที่สุดคือ การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน การนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ด้านอาคารสถานที่ สนาม อาคารเรียน โรงอาหาร โรงฝึกงาน ห้องเรียน ห้องประชุม ล้วนมีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน สภาพโรงเรียนทั่วไปของโรงเรียนอยู่ในระดับพอใช้และควรปรับปรุงสิ่งที่ควรปรับปรุงมากที่สุดคือ สถานที่รับประทานอาหาร ห้องสมุด บ้านพักครูและภารโรง

ด้านวิชาการ การจัดระบบการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ควรมีการจัดอบรมครูในการใช้หลักสูตรใหม่ การวัดผล การบริหาร การจัดบริการแนะแนว จัดศึกษานิเทศก์เยี่ยมโรงเรียนเพื่อทราบปัญหา ควรมีศึกษานิเทศก์และศูนย์วิชาการประจำ เขตส่งครูไปดูงานศึกษาต่อทั้งในและต่างประเทศ ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนควรเพิ่มปริมาณอุปกรณ์การสอนด้านวิทยาศาสตร์ ผลิตานามัย ศิลปะ เครื่องรับโทรทัศน์ วิทยุให้มากขึ้น และจัดอบรมครูให้รู้จักทำและใช้อุปกรณ์ดังกล่าวแล้วด้วย

ด้านบุคลากร มีปัญหาเกี่ยวกับการสับเปลี่ยน โยกย้าย โอนตำแหน่งครูในโรงเรียน และควรเพิ่มอัตราครุวิชาศิลปะ ทัศนศึกษา พลศึกษา พยาบาล ภารโรง ปัญหาเรื่องครูใหม่ถูกส่งตัวล่าช้า บางรายอยู่ไม่นานขอย้ายเพราะภูมิลำเนาอยู่ไกลโรงเรียน การย้ายไม่ควรทำในระยะเปิดเทอม การบรรจุแต่งตั้งนั้นควรมีความเป็นธรรม และควรใช้พระราชบัญญัติครู เช่นเดียวกับครูสภา ด้านการจัดบริการต่าง ๆ ควรปรับปรุงอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการบริการส่งนักเรียน และควรจัดให้มีบริการแนะแนว บริการสุขภาพ อาหารกลางวัน น้ำดื่ม น้ำใช้ สถานพยาบาล ค่าเช่าบ้าน ฯลฯ ด้านอื่น ๆ คือปรับปรุงงานประชาสัมพันธ์การศึกษาให้กับครู สร้างความเสมอภาคให้กับครูกับเจ้าหน้าที่สำนักการศึกษา เพิ่มค่าครองชีพแก่ครูชานเมือง คืนเงินสะสมให้กับครูโดยด่วน จัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กที่ผู้ปกครองยากจน แก้ไขความล่าช้าของการส่งวัสดุอุปกรณ์การศึกษา ดึงกองควบคุมการก่อสร้างอาคารเรียนเพื่อครูใหญ่หมดปัญหาความรับผิดชอบ

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ, การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ปี ๒๕๒๐ (กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๐), หน้า ๒-๒๐.

พ.ศ. ๒๕๒๓ นิตยา ปรีชาหาญ * ได้ทำการวิจัย เรื่องการจัดการนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหารโรงเรียน ๒๐๖ คน ครูปฏิบัติการ ๖๑๘ คน รวมทั้งสิ้น ๘๒๔ คน ผลของการวิจัยพบว่า

๑. การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยสรุปแล้วผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการมีความเห็นสอดคล้องกันว่า โรงเรียนได้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางและจัดลำดับในการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ อันดับแรกคือ การจัดทำและใช้โสตทัศนูปกรณ์ อันดับสองคือ การส่งเสริมวิชาการ อันดับสามคือกิจกรรมเสริมหลักสูตร อันดับสี่คือกระบวนการนิเทศการศึกษา อันดับห้าคือการประชุมผล อันดับหกคือการนิเทศการสอน และอันดับสุดท้ายการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน

๒. การปฏิบัติด้านโครงการและกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยสรุปแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า โครงการและกิจกรรมในการปฏิบัติด้านการนิเทศการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรและการประชุมผล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการปฏิบัติด้านการส่งเสริมวิชาการ และการจัดทำและใช้โสตทัศนูปกรณ์ ผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการ มีความเห็นขัดแย้งกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่ครูปฏิบัติการมีความเห็นว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

๓. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร รวมทั้งด้านกระบวนการและกิจกรรม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการมีความเห็นสอดคล้องกันว่ามีปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และจัดลำดับของปัญหาในการปฏิบัติจากมากไปน้อยดังนี้ อันดับแรกคือกระบวนการการนิเทศการศึกษา อันดับสองคือการประชุมผล อันดับสามคือการทำและการใช้โสตทัศนูปกรณ์ อันดับสี่คือการนิเทศการสอน อันดับห้าคือกิจกรรมเสริมหลักสูตร อันดับหกคือการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน และอันดับสุดท้ายคือ การส่งเสริมวิชาการ

---

* นิตยา ปรีชาหาญ, "การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" (ปริญญาโท คุรุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้าทศคัยย่อ.

ผกาทิพย์ แก้วผดุงรังสี^๑ ได้ทำการวิจัย บทบาทของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาบทบาทที่เป็นจริงของศึกษานิเทศก์ และบทบาทตามความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและครู ตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหารโรงเรียน ครู และศึกษานิเทศก์ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๘๐๔ คน เป็นผู้บริหารโรงเรียน ๑๐๘ คน ครู ๖๔๘ คน และศึกษานิเทศก์ ๕๓ คน ผลของการวิจัยพบว่า

๑. เกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงของศึกษานิเทศก์ทั้ง ๔ ด้านคือ ด้านนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน ด้านการผลิตเอกสารทางวิชาการ และการผลิตสื่อการเรียนการสอน ด้านการทดลองค้นคว้าและวิจัยเชิงปฏิบัติ ด้านการบริหาร ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการประสานงานและบริการต่าง ๆ และด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและประเมินมาตรฐานโรงเรียน เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นแตกต่างจากความคิดเห็นของครูใน ๒ ด้านคือ ด้านการผลิตเอกสารทางวิชาการ และการผลิตสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและประเมินมาตรฐานโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนให้ความเห็นว่า ศึกษานิเทศก์ได้ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง แต่ครูเห็นว่าศึกษานิเทศก์ได้ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านอื่น ๆ อีก ๖ ด้าน ผู้บริหารโรงเรียนและครูเห็นว่า ศึกษานิเทศก์ได้ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ศึกษานิเทศก์มีความเห็นว่าศึกษานิเทศก์ได้ปฏิบัติด้านการผลิตเอกสารทางวิชาการ และสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อีก ๗ ด้านได้ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

๒. เกี่ยวกับบทบาทตามความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและครู เกี่ยวกับการปฏิบัติของศึกษานิเทศก์นั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติในบทบาททั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมาก แต่ครูต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานในด้านการบริหารอยู่ในระดับน้อย และต้องการให้ปฏิบัติในด้านอื่น ๆ อีก ๗ ด้าน อยู่ในระดับมาก

^๑ ผกาทิพย์ แก้วผดุงรังสี, "ศึกษาบทบาทของศึกษานิเทศก์สังกัดกรุงเทพมหานคร"

(ปริญญาานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า๓๕๖-๓๕๗.

๓. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู เกี่ยวกับความต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติ เมื่อเปรียบเทียบกับภารกิจจริงของศึกษานิเทศก์ไม่แตกต่างกัน

ด้านการเรียนการสอน

ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ริโรจน์ มุฑุกัณฑ์^๑ ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการสอนพลศึกษาในโรงเรียนเทศบาลของกรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากร ซึ่งเป็นครูที่มีวุฒิทางพลศึกษา และมีวุฒิทางพลศึกษา จำนวน ๑๖๐ คน ผลการวิจัยพบว่าปัญหาของการสอนพลศึกษาในโรงเรียนเทศบาลคือ มีครูพลศึกษาไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่ใช้ครูประจำชั้นสอนซึ่งมีชั่วโมงสอนมากอยู่แล้ว นอกจากนั้นยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนอุปกรณ์การสอนและเครื่องอำนวยความสะดวก ส่วนปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารคือ เรื่องความไม่เข้าใจบทบาทของวิชาพลศึกษาและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาพลศึกษา ไม่ให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์พลศึกษาเท่าที่ควร ส่วนปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียนพบว่า ไม่มีเครื่องแต่งกายชุดพลศึกษาในชั่วโมงพลศึกษา นักเรียนมีโอกาสได้ใช้อุปกรณ์ทางพลศึกษาน้อย ไม่ค่อยได้ทำความสะอาดร่างกายหลังเรียนวิชาพลศึกษาแล้ว มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาพลศึกษา เพราะเห็นว่าได้คะแนนน้อย ทางด้านผู้ปกครองนักเรียนปรากฏว่าผู้ปกครองส่วนมาก เศรษฐกิจไม่ดี จึงไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการจัดซื้ออุปกรณ์การเล่นพลศึกษา เด็กและผู้ปกครองไม่เข้าใจการวัดผลทางพลศึกษา ทางด้านพลศึกษานิเทศก์มีปัญหาเกี่ยวกับการไม่ค่อยติดตามผลการนิเทศ การช่วยแนะนำ และการแก้ปัญหาการสอน ไม่รับผิดชอบต่อโครงการนิเทศ

ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เขาวัวประภา ทิพย์สุนทรพงษ์^๒ ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการเรียนอ่านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้โรงเรียนในโครงการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๐

^๑ ริโรจน์ มุฑุกัณฑ์, "ปัญหาการสอนพลศึกษาในโรงเรียนเทศบาลของกรุงเทพมหานคร" (ปริญญาณิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๓๗-๓๘.

^๒ เขาวัวประภา ทิพย์สุนทรพงษ์, "ความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการเรียนอ่านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ในกรุงเทพมหานคร" (ปริญญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๐), หน้า๖๕๕-๖๖๐. X X

ในเขตกรุงเทพมหานคร ๔ โรง จำนวน ๒๕๗ คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความพร้อมในการเรียนอ่าน ด้านการรู้ความหมายของศัพท์และด้านการใช้สายตาและกล้ามเนื้อมือให้สัมพันธ์กันส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กลุ่มนักเรียนหญิง และกลุ่มนักเรียนที่เคยผ่านอนุบาลมาแล้ว ส่วนนักเรียนชายนอกจากความพร้อมทั้งสองด้านที่กล่าวมาแล้ว ยังมีความพร้อมด้านความเข้าใจในการฟังที่ส่งผลต่อเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับกลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยผ่านอนุบาล มีความพร้อมทางด้านการใช้สายตาและกล้ามเนื้อมือให้สัมพันธ์กันเพียงด้านเดียวที่ส่งผลต่อตัวเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบความพร้อมในการเรียนอ่าน พบว่านักเรียนชายมีความพร้อมด้านความเข้าใจฟังสูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนที่เคยผ่านอนุบาลมาแล้วมีความพร้อมในการเรียนอ่านทุกด้านสูงกว่านักเรียนที่ไม่เคยผ่านอนุบาลมาเลยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนที่เรียนเก่งมีความพร้อมทางด้านการรู้ความหมายของศัพท์ และด้านความเข้าใจในการฟังสูงกว่านักเรียนที่เรียนปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปว่าความพร้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน

ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เพิ่มเกียรติ ขมวัฒนา^๑ ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความคิดเห็นของครูประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ตัวอย่างประชากรเป็นครูประถมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๐๐ คน จากโรงเรียน ๔๔ โรง ใน ๒๔ เขต ผลของการวิจัยปรากฏว่า โรงเรียนต่าง ๆ มีเครื่องรับที่ใช้การได้เฉลี่ยโรงเรียนละ ๑.๖๗ เครื่อง ครูใช้รายการประกอบการสอนเพียงสัปดาห์ละ ๑-๒ รายการ โดยค่าเนิการสอนตามขั้นตอนที่ถูกวิธี แต่การชมโทรทัศน์ยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร เช่น นั่งชมใกล้เครื่องรับเกินไปเพียง ๓-๕ ฟุต นั่งชมกับพื้นห้องและชมครวละเป็นจำนวนมาก เพราะเครื่องรับมีน้อย สถานที่ชมรายการไม่เหมาะสม แต่ครูส่วนมากมีความต้องการให้มีโครงการนี้ต่อไปในระดับค่อนข้างมาก เพราะได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาแม้จะรู้สึกว่าเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ตนเอง ปัญหาที่ครูประสบคือ มีเครื่องรับโทรทัศน์น้อยเกินไปทำให้นักเรียนได้ชมรายการไม่ทั่วถึง

^๑ เพิ่มเกียรติ ขมวัฒนา, "ความคิดเห็นของครูประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๒๐" (ปริญญาานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๑๑๐-๑๑๑.

ครูจึงเสนอให้ผู้บริหารระดับต่าง ๆ สนใจส่งเสริมโครงการนี้อย่างจริงจัง

จากผลงานวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ยังมีความต้องการที่จะปรับปรุงในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการเรียนการสอน บุคลากร อุปกรณ์ การสอน กิจกรรมนักเรียน อาคารสถานที่ การจัดบริการด้านต่าง ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองหรือชุมชน ตลอดจนการนิเทศการศึกษา โรงเรียนยังคงมีความต้องการในทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เพื่อเตรียมโรงเรียนให้มีความพร้อมสำหรับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร ครูใหญ่ ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครอง และนักเรียนที่จะต้องให้ความร่วมมือในการปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ให้มีคุณภาพอยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาของชาติสืบไป

งานวิจัยต่างประเทศ

สำหรับผลงานวิจัยต่างประเทศเกี่ยวกับงานบริหารโรงเรียน และลักษณะครูที่ดีมีผู้สนใจศึกษาและค้นคว้าเป็นจำนวนมาก จะนำมากล่าวเฉพาะที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้คือ

การวิจัยของมหาวิทยาลัยแห่งนครนิวยอร์ก (New York University) ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ (Superintendents of Schools) จำนวน ๒๐ คน สรุปได้ว่า มีงานบริหารที่ผู้บริหารการศึกษาหรือผู้บริหารโรงเรียนจะต้องทำอยู่ ๕ ประเภทคือ

๑. การทำงานประสานกับประชาชน
  - ก. ในชุมชน
  - ข. ในสภาการศึกษา
  - ค. กับเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ในส่วนการศึกษาของจังหวัด
  - ง. กับนักเรียน

* วิทยุ สาธร, หลักบริหารการศึกษา, หน้า ๖๓-๖๔.

๒. การบริหารงานธุรการต่าง ๆ ในสำนักงานศึกษาธิการหรือในโรงเรียน
  ๓. การบริหารและพัฒนาอาคาร สถานที่ และบริเวณต่าง ๆ ตลอดจนการซ่อมแซม และจัดทาสี ครุภัณฑ์ สำหรับอาคารสถานที่ และบริเวณเหล่านั้น
  ๔. การบริหารงานด้านวิชาการ ได้แก่ หลักสูตร ประมวลการสอน โครงการสอน และโครงการทางวิชาการอย่างอื่นของโรงเรียน
  ๕. การให้บริการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการศึกษาโดยทั่วไป และการช่วยเหลือ พัฒนาการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนอาชีพนักบริหารให้ก้าวหน้าเป็นที่นิยมนับถือ
- ๑
- แรมเซเยอร์ กับคณะ (John A. Ramseyer and others) ได้นำการวิจัยให้ ฝ่ายการศึกษาของรัฐต่าง ๆ ในภาคใต้ของสหรัฐอเมริกา สรุปงานบริหารได้ ๔ ประเภท คือ
๑. การพัฒนาการสอนและหลักสูตร
  ๒. การปกครองนักเรียน
  ๓. การเป็นผู้นำของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
  ๔. การบริหารงานบุคคล ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของฝ่ายการศึกษาทั้งที่เป็นครู และ ตำแหน่งอื่นซึ่งมิใช่ครู
๕. การบริหารงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ และบริเวณโรงเรียน
  ๖. การจัดการเกี่ยวกับรถหรือเรือ หรือถนนหนทางที่นักเรียนต้องใช้ในการมา โรงเรียนและกลับบ้าน
  ๗. การจัดระบบบริหารการศึกษา และระบบบริหารโรงเรียน ให้ถูกต้องตามวิธีการบริหารการศึกษาที่ดีและมีประสิทธิภาพ
  ๘. การบริหารงานธุรการ การเงิน และบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน

* เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔.

๑
ปี ค.ศ. ๑๙๔๗ วิทตี (Witty) ได้วิเคราะห์ลักษณะของครูที่ดีจากจดหมายของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวน ๑๒,๐๐๐ ฉบับ มีความเห็นว่าลักษณะ ๑๒ ประการ
ต่อไปนี้สำคัญที่สุด คือ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพโดย มีความกรุณาและสนใจเด็กเป็นรายบุคคล
อดทน มีความสนใจกว้างขวาง ลักษณะท่าทาง ยุติธรรมไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก มีอารมณ์ขัน ความ
ประพหุคติและคงเส้นคงวา สนใจในปัญหาของเด็ก ยืดหยุ่น รู้จักยอมรับและยกย่อง มีวิธีการสอน
แปลกใหม่มาสอน

๒
ปี ค.ศ. ๑๙๔๖ คาร์ค และ เอสตราบรูด (Karch and Estrabrosk) ได้ทำการ
วิเคราะห์คุณสมบัติของครูที่ดี ผลปรากฏว่าคุณลักษณะของครูที่ดีมีอยู่ ๕ ด้าน คือ ด้านความสัมพันธ์
กับนักเรียน ด้านการสอน ด้านศีลธรรมจรรยา ด้านคุณสมบัติส่วนตัว และด้านลักษณะท่าทาง ครูที่ดี
ต้องสนใจและพยายามที่จะเข้าใจปัญหาของนักเรียน ตอบปัญหาทุกปัญหา อย่าให้เรื่องส่วนตัวมา
อิทธิพลกับทัศนคติที่มีต่อนักเรียน พยายามขจัดเรื่องยุ่งยากและอุปสรรคต่าง ๆ พยายามควบคุม
อารมณ์ตลอดเวลา มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ใจคอหนักแน่นเมื่อนักเรียนถามปัญหาหรือเมื่อตนเองไม่
สามารถตอบปัญหาได้ ไม่สนใจนักเรียนเพียงคนเดียวคนหนึ่ง ไม่สนิทสนมกับนักเรียนมากเกินไป
ไม่ทำให้นักเรียนอับอาย ชมเชยนักเรียนเมื่อทำงานได้ผลก้าวหน้า ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการ
เรียนการสอน และตัดสินใจหรือลงโทษนักเรียนด้วยความมีเหตุผล

๑ Paul Witty, "An Analysis of the Personality Traits of the
Effective Teacher" The Journal of Educational Research 40(1947),
622-671.

๒ Robert R. Karch and E.C. Estrabrosk, 250 Teaching Techniques
(Milwaukee : The Bruce Publishing Company, 1956), p. 131.